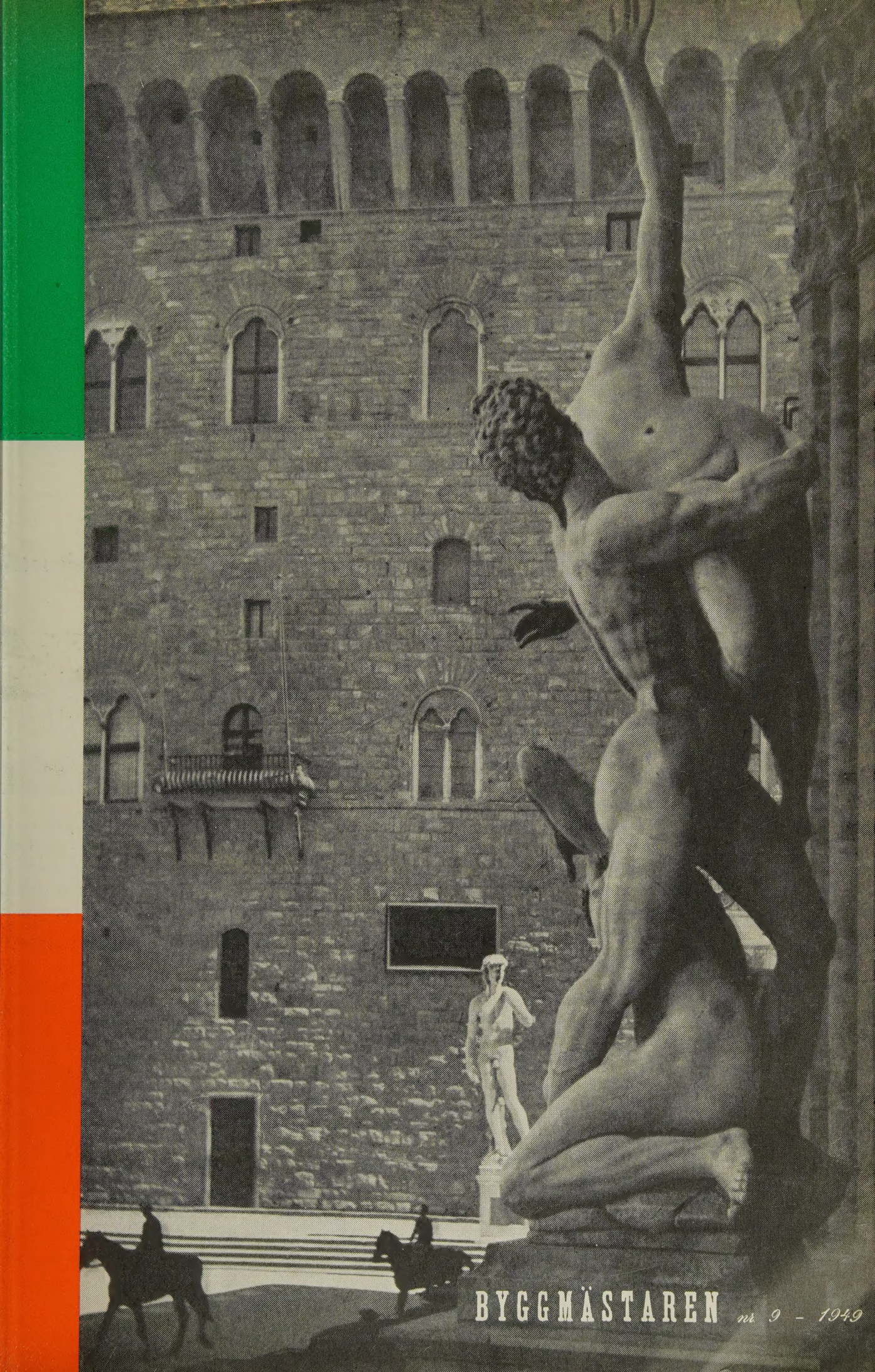

SOUNDEX

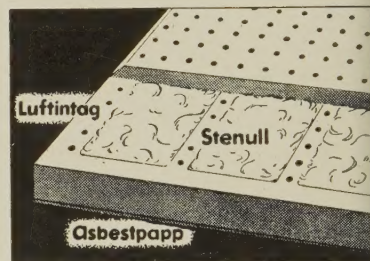
den **obrännbara** plattan för akustik och ventilation

4 starka skäl att välja SOUNDEX

1 **Obrännbar konstruktion**
Soundex-plattan typ IL är tillverkad av ett obrännbart massamaterial och pressgjuten i stålform. Stenull i kassetten samt asbestpapp på plattans baksida absorberar ljudet. Soundex typ AL tillverkas av aluminiumplåt.

2 **Separata hål för luft och ljud** • Soundex-plattan är konstruerad så att hålen för friskluftinblåsning kan varieras till önskat antal och de är helt skilda från den ljudabsorberande stenullen. Antalet hål för friskluft och ljudabsorption är i vardera fallet idealiskt.

3 **Exakthet i mått och vinklar** • Pressgjutning i precisionstillverkade stålformar borgar för en absolut exakthet i

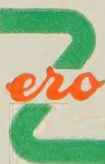

mått, vinklar och perforatur. Detta underlättar självfallet monteringen och ger som resultat täta och vackra undertak.

4 **Vacker färdigbehandlad yta** • Soundex kräver ingen målning på arbetsplatsen. Typ IL levereras i en benvit färgton med mycket god ljusreflexion. Typ AL kan genom eloxering levereras i varje önskad färgton.

Skriv och begär SOUNDEX-broschyren.

Vi upprättar förslag och ritningar samt utför svängningstekniska beräkningar och mätningar

INGENJÖRSFIRMAN ZERO AKTIEBOLAG

Huvudkontor: STORA NYGATAN 38 — STOCKHOLM — TEL. 23 27 05

Avdelningskontor: KRISTINELUNDSVÄGEN 37 B — MALMÖ — TEL. 782 41

ITALIENSK FÖRNYELSE

Det nutida Italien är som en gammal fantastisk trädgård med förvissnade rester av tidigare blomst-ringsperioder. Det är ett otroligt rikt museum, där ruinerna blommar, och där nya växter hela tiden skjuter upp ur delvis torr och utsugen mark, ur delvis fruktbar mylla. I sig förenar Italien svindlande motsatser. Den mest förfinade, avancerade och rika kultur och den största fattigdom och efterblivenhet. Det högsta goda och det största onda har i Italien ständigt mötts i monumental renodling.

Italienarna är ett mycket gammalt kulturfolk, som tycks vara evigt ungt och starkt. Ett realistiskt folk för vilket skönheten är ett lika naturligt livsbehov som mat och kläder och hus. Där existerar ingen dualism mellan konst och liv. De är ett folk fullt av både djup skepticism och varm livslust. De är ett sjungande folk, som de blodfulla flickorna härövan sjunger vid Kristi födelse eller som den italienska gatpojken sjunger för full hals med mörk och stark stämma, som skallar mellan husväggarna. Sångens sensuella skönhet tas direkt ur kroppens innersta och liksom hjärtats slag och andhämtningen ger kroppen dess lagbundna rytm, så tyglas deras sång och all deras konst av en lagbunden jämviktskänsla. Dionysos möter Apollon.

Italienarna är ett byggande folk med denna sjungande skaparanda. De är framför allt konstruktörer med en ofta fantastiskt djärv och matematiskt klar uppfinningsförmåga.

De har en lätthet, på gott och ont, för att systematisera och bilda skolor och skapa stilar. Som just nu Milanoskolan och Roms skolan. I Milano en arkitektur, som är strängt teoretiserande och känslökall, rätlinjig och rätvinklig, knapp och asketisk och dess motsats i Rom med tendenser mot dynamisk barock och sensuell känsla. Men Milano är ju den kärvt och hårt arbetande industristaden och Rom den kraftfullt sköna praktstaden med sin av barock fyllda anda. Spanska trappans sjungande rytm har något av en mjuk människokropp i sina bågande linjer.

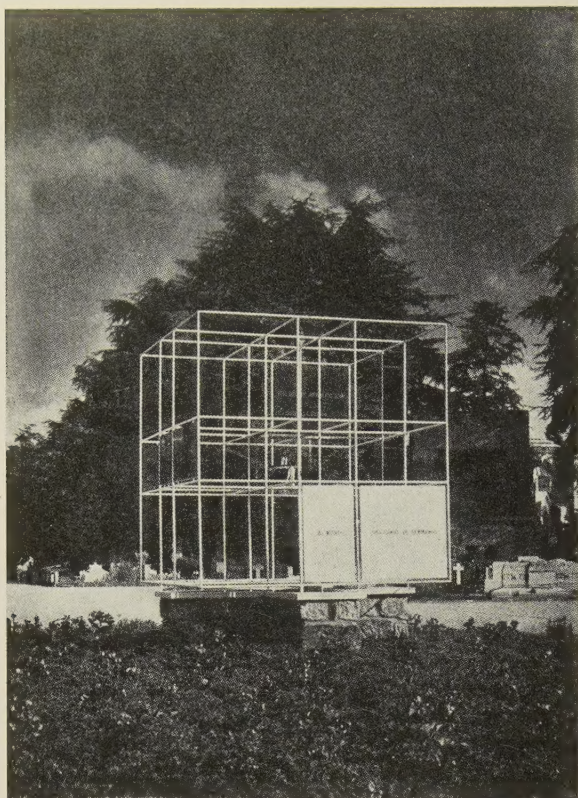
Men den allra finaste italienska arkitekturen genom tiderna är nog den folkliga arkitekturen. Dessa bergs-städer och byar, dessa tidlösa små terrassstäder vid havet eller dessa bondgårdar på Posslätten eller på Sicilien är det mest stimulerande man kan se. Enkelt och mjukt organiskt och klart, anonymt och utan självhävdande later.

Man känner en varm tacksamhet till Italien, till dess starka kultur och livskraft, som ständigt förnyas. Man längtar dit, den gamla oroande resfebern vaknar på nytt. Att resa för att dricka ur dess källsprång och brunnar, att besinningslöst berusa sig i denna översvallande sinnesglädje över livets skönhet. För att vattna den egna torkan, för att få den egna litenheten att växa till den stora enkelheten.

Att denna skönhet och detta liv ofta slår över i sötaktig småplottrighet är en av den fantastiska trädgårdens nackdelar. Där finns så många blommor att plocka och man kan välja den man tycker om.

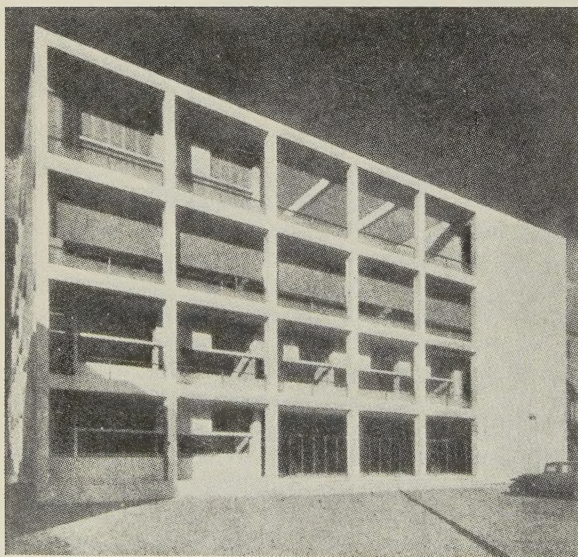
Leif Reinius

Vignett: Detalj ur Jesu födelse av Piero della Francesca.

Monument på Milanos kyrkogård över italienare döda i tyska koncentrationsläger. Arkitekter Belgiojoso, Peressutti, Rogers 1946.

TENDENSER I MODERN ITALIENSK ARKITEKTUR

Casa del Fascio i Como, 1939. Arkitekt Terragni.

Man kan inte klarlägga dagens tendenser i den italienska arkitekturen utan att i korthet peka på de fakta, som varit bestämmande för de moderna strömningarna i Italien och nämna namnen på dem, som rest milstolpar i utvecklingen. Det är snarare enstaka personer eller små arkitektgrupper än allmänna rörelser i tiden med gemensam målsättning, som ha uppburit utvecklingen och deras arbeten te sig så olika från en stad till en annan, att de vid en flyktig anblick synas sakna all gemenskap, ja t. o. m. verka motstridiga.

Arkitekt Antonio S. Elia föregriper »l'esprit nouveau» i futuristgruppens berömda manifest år 1912 genom att förkunna: »Vi skola planera och bygga upp framtidens stad som ett väldigt skeppsvarv, rörlig, levande och dynamisk i varje del, och framtidens hus skall likna en gigantisk maskin.» Och ändå projekterades omkring år 1940 för världsutställningen i Rom byggnader med kolonner, bågar och allsköns stilhistoriska påfund!

För att förklara dessa ur en helt naturlig reaktion av polemisk karaktär uppkomna motsägelser skulle jag här vilja beröra de olika riktningarna i vår arkitektur i förhållande till de lokala förutsättningar, de miljöer och historiska fakta, som betingat dem.

Det dröjde anmärkningsvärt länge, innan Italien fick något större antal fullt utbildade och kunniga arkitekter, innan det alltså skapades en modern arkitektanda, som verkligen motsvarade det praktiska livets krav. I själva verket hade man före år 1921 (grundläggningsåret för den första högre skolan för arkitektur i Italien) helt lättvindigt delat upp projekteringen av en byggnad så, att ingenjörerna uppgjorde planerna och utförde konstruktionerna, under det att arkitekterna, eller rättare sagt lärarna i arkitekturritning, diplomerade från konstakademien, utförde fasad- och detaljritningarna. Äran av att ha rättat till dessa missförhållanden tillkommer i första hand ett antal lärare, främst Gustavo Giovannoni (död 1947), en av de mest stridbara teoretikerna i Italien och skaparen av grundläggande teorier om stadsbyggnadskonst och restaureringsarbete, och Arnaldo Foschini, som lyckades genomdriva, att de tidigare byggnadsskolorna ombildades till arkitekturhögskolor.

S. Elias död i det första världskriget medförde ett avbrott i utvecklingen av arkitekturen i den futuristiska riktning, som kom att prägla de andra bildande konsterna, även om dessa ofta undergingo förändringar och influerades från annat håll. Därför te sig de närmast följande åren som en vilo- och förberedelse-tid för arkitekturen. Men knappt hade de nya skolorna börjat släppa ut de första unga arkitekterna, förrän dessa samfällt återupptog den avbrutna kampen, och år 1926 publicerade grupp 7 (bestående av Terragni, Lingeri, Sartoris, Figini, Persico, Pollini och Pagano) sitt manifest i *Rassegna Italiana*. Trots att dessa arkitekter sökte direkta anknytningspunkter till den övriga europeiska och speciellt då den tyska och holländska rationalismen och funktionalismen, var deras inställning till problemet typiskt italiensk. De förkunnade sålunda: »Vårt förflutna och vår nutid äro inte oförenliga. Vi vilja inte bryta traditionen. Det är traditionen, som

»Poslätten, vars horisontala linjer ständigt brytas av popplarnas vertikaler ...» Solbehandlingsinstitut i Legnano 1938. Arkitekter Banfi, Belgiojoso, Peressutti, Rogers.

förvandlas, antager nya aspekter.» Och som ett bevis för denna på samma gång klassiska och rationella uppfattning tog de avstånd från den romantiska futuristiska programförklaringen utan att förstå, att futurismen redan hade skänkt dem det bästa den hade att ge: oppositionen mot all akademisk stagnation. Detta manifest betecknar början till en modern arkitektur i Italien, närmare bestämt i Milano. Även andra arkitektgrupper anslöto sig: Albini, Planati, Mucchi, Bottoni och Asnago; gruppen B. B. P. R. (Banfi, Belgiojoso, Peressutti och Rogers), Cattaneo etc.

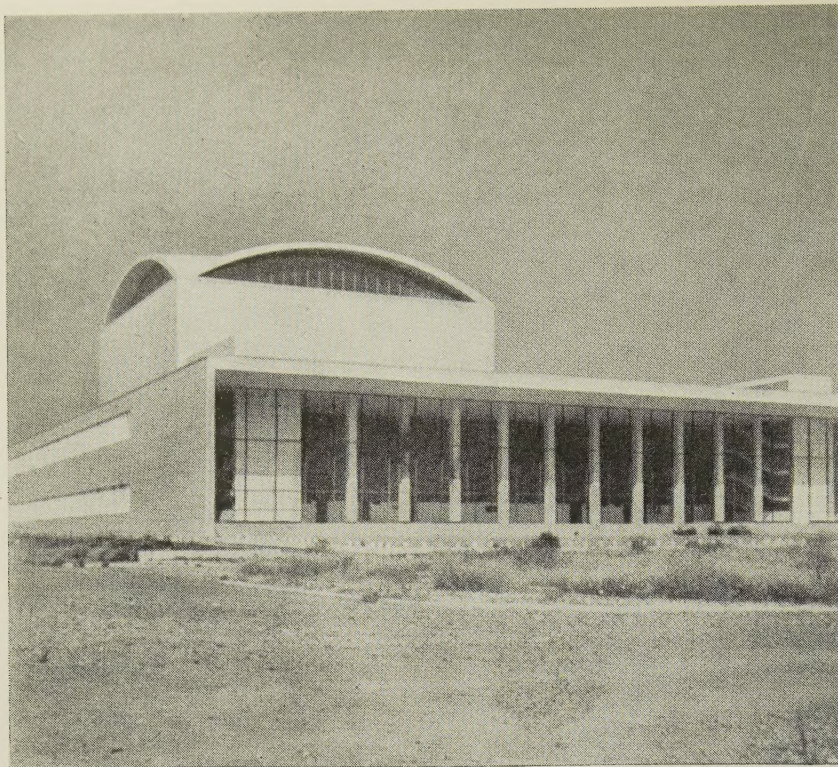
Dessa arkitekter ha kämpat för att befästa sina idéer både genom teoretiskt och praktiskt arbete. Även där den polemiska tendensen tycks förkväva mera djupgående uttrycksmöjligheter spårar man den gemensamma uppfattning, som ända till i dag varit bestämmande för den moderna lombardiska och även för en stor del av den övriga italienska arkitekturen, nämligen det klara medvetandet om den klassiska traditionens uppfostrande betydelse, berikat av en stark känsla för det konstruktiva och ett fullständigt upptagande av kubismens dynamiskt-dimensionella rön.

Världskriget ingav den dåvarande arkitektgenerationen en stridsanda, som de senare under fredsåren begagnade till sitt yrkes fromma. De engagerade sig ständigt i nya strider såväl mot gamla som nya akademiker och framförde sina idéer vid utställningar

(andra Biennalen i Monza 1927, utställningen av rationell arkitektur i Rom 1928, femte och sjätte Triennialerna i Milano 1933—1936 etc.) och i översikter och tidskrifter (*Quadrante*, *Rassegna di Architettura*, *Casabella* etc.).

Speciellt den sistnämnda tidskriften har under ledning av Giuseppe Pagano utfört ett enormt propagandaarbete i Italien genom att publicera översikter och bildmaterial från hela världen. *Casabella* inledde en långvarig kamp för ett bättre tekniskt tillvaratagande av olika material, framför allt järnet. Detta skedde under en period, då teorierna om självförsörjning skapade stor förvirring bland teknikerna. Tidskriften upptog även en allvarlig kamp mot tendenser inom arkitekturen till en utveckling mot den officiella nymonumentala stilen.

Några av de nyss nämnda arkitekterna saknades just när deras insats hade behövts som bäst i vårt återuppbyggnadsarbete. De fingo, drivna av sin entusiasm och vitalitet betala priset för sina egna eller andras misstag. Banfi dog i det tyska koncentrationslägret Mathausen och Terragni avled till följd av de skador, han erhållit i Ryssland. Pagano, som var dalmatier, nationalist och övertygad fascist, drog sig trots detta inte för att bekämpa sin tidigare politiska övertygelse, då han upptäckte, att han misstagit sig. Han organiserade t. o. m. partisanstrider, tillfångatogs av tyskarna och dog även han i Mathausen 1943.

Kongresshallen för den planerade världsutställningen i Rom 1939. Arkitekt Libera.

Man kan i Milano från första början iakttaga en tydlig tendens inom såväl inredningskonst som arkitektur och stadsbyggnad till en formalism, som utnyttjar de estetiska effekterna i enkla konstruktiva element, t. ex. fackverk som bilda en följd av rektanglar, som perspektiviskt löpa fram i rummet, räta vinklar, diagonaler, gyllene snitt. Det kan inte förnekas, att detta ibland givit upphov till en formalism som helt enkelt blivit en tillämpning av »den goda smaken». Hur som helst har Milanoskolans formvärld vuxit fram direkt ur de lokala förutsättningarna: Poslätten, vars horisontala linjer ständigt brytas av popplarnas vertikaler, och den lombardiska arkitekturtraditionen från medeltiden och renässansen, som alltid förenat den rena romanska känslan för volymen med något av gotikens flytande linearitet.

Men det är bara i teorin, som man i Milano söker föreningspunkter med den äldre arkitekturen, och det är just detta, som skiljer uppfattningen i Milano från uppfattningen i de andra italienska städerna, framför allt Rom. Atmosfären av monumentalitet och den enorma skalan i Rom tycks från första början omintetgöra varje försök att tillämpa de tekniskt-rationella grundsatser, som äro oupplösligt förbundna med all arkitektur, som vill kalla sig modern inte endast med avseende på den tid, då den skapas. I Rom gjorde den rationella arkitekturen sin entré så att säga bakvägen vid de olika utställningar, som höllas på det antika Circus Maximus-området med Palatinens ruiner i bakgrunden. I Rom kom upplysningsarbetet att bli svårare än i andra städer. Den ständiga konfrontationen med det förgångnas tungt statiska arkitektur i dess övermänskliga skala gav näring åt tendensen

att förneka nödvändigheten av ett samband mellan det formala och det tekniska. Detta förhållande i förening med den starka inblandningen från regeringshåll förklarar den nymonumentala reaktionsperioden under åren 1938—42 (i Italien voro dess yttringar dock betydligt mindre elakartade än i Tyskland). Världsutställningen i Rom utgör det mest omfattande resultatet av detta skede. Men under tiden skapades av unga arkitekter och ingenjörer som Ridolfi, Piccinato, Libera, De Renzi och Nervi grunden till en uppfattning, som först nu, när polemiken åter är fri, håller på att bilda skola. Man konstaterar också med tillfredsställelse, att det på världsutställningen inte saknades exempel på denna riktning. Dessa arkitekter sökte var och en på sitt håll den ärligast tänkbara väg med avseende på en byggnads konstruktion, vilken de uppfattade som byggnadens egentliga kärna eller snarare som byggnaden själv. De ha också nått positiva resultat tack vare denna övertygelse. Nervis studier över de tekniska möjligheterna vid konstruktioner i armerad betong och de arbeten rörande standardisering och tillverkning av byggnadssnickerier, som publicerats av Ridolfi, ha skapat helt nya uttrycksmöjligheter. Tack vare en djupare och mer mänsklig uppfattning av själva arkitekturen och genom att införa ett psykologiskt betraktelsesätt och därmed en känslomässig faktor tror man sig nu kunna övervinna både de formella och tekniska svårigheterna, så att man kan nå en verkligt konstnärlig nivå.

Den moderna arkitekturens utveckling har — som påvisats beträffande Rom — naturligtvis fördröjts i alla de städer, där miljön utövar ett dominerande in-

flytande. Men just det långsamma utvecklingstempot har å andra sidan gjort det lättare för den moderna arkitekturen att vinna insteg.

Florens har inte svikit sina stora konstnärliga traditioner tack vare en grupp toskanska arkitekter, bland vilka märkes G. Michelucci. År 1935 invigdes Florens' nya centralstation, som formats med hänsynstagande till den angränsande kyrkan Santa Maria Novella. Den utgör ett av de bästa exemplen i Italien på ett samspel mellan gammalt och nytt.

I Venedig försvåras en sådan samstämmighet av stadens starkt romantiska atmosfär, den fina skalan och konstruktionsproblemen. De bäst resultaten ha uppnåtts i armerad betong. Detta material synes kunna lösa inte bara de tekniskt-konstruktiva utan även de estetiska svårigheterna tack vare att det möjliggör en markerad rytm och plastiska fasader, fulländade av en sund känsla för material, färger och detaljer. För att kunna nå dessa resultat införde arkitekturhögskolan i Venedig förra året betydande ändringar i kursprogrammet. Sålunda samordnades olika undervisningsämnen, som tidigare varit skilda åt (arkitektonisk komposition, stadsbyggnad, kompositionens grundelement, interiörarkitektur, inredning och dekoration), så att dessa kunde få praktisk tillämpning på ett enda projekt. Vidare sökte man vidga elevernas horisont genom att införa en examen där man kritiskt granskade de bästa exemplen på gammal och ny arkitektur ur teknisk, formell och social synpunkt. En sådan reform var synnerligen befogad i Italiens samtliga sju arkitekturhögskolor, av vilka de flesta blivit högborgar för rent akademiska studier utan kontakt med den praktiska yrkesutövningen. Denna omläggning hade föregåtts av två studentkongresser och en lärarkongress. Problemet hade då under fyra års tid diskuterats på studenthåll och vid ett flertal konferenser och debatter mellan utövande arkitekter, lärare och studenter.

Problem av helt annat slag än de hittills anförda ha uppstått i Syditalien, där de lokala förhållandena, så typiska för olika orter, avsaknaden av industrialisering i stor skala, de ständigt växlande folkliga arkitekturformerna och de lokala konstruktionssystemen ha gjort det omöjligt att tala om en bestämd modern arkitektur. Man har dock lyckats uppnå vissa resultat just genom en modern tolkning av denna folkliga och lokala arkitektur. Med ett omnämnande av de arbeten, som arkitekt L. Cosenza utfört i Neapel i opposition mot den traditionella uppfattningen och de teoretiska idéerna, anföras här några exempel på hur det i södra Italien på ett naturligt sätt kan växa fram en arkitektur, som tack vare assimilation och omarbetning av varje nytt kulturinslag är intimt sammanflätad med miljö och atmosfär. Sålunda tycks nu som i det förgångna den nya sicilianska arkitekturen spontant träda fram fri från allt begreppsmässigt tvång, samtidigt inlemmande de mest skilda formuppfattningar i sin sfär.

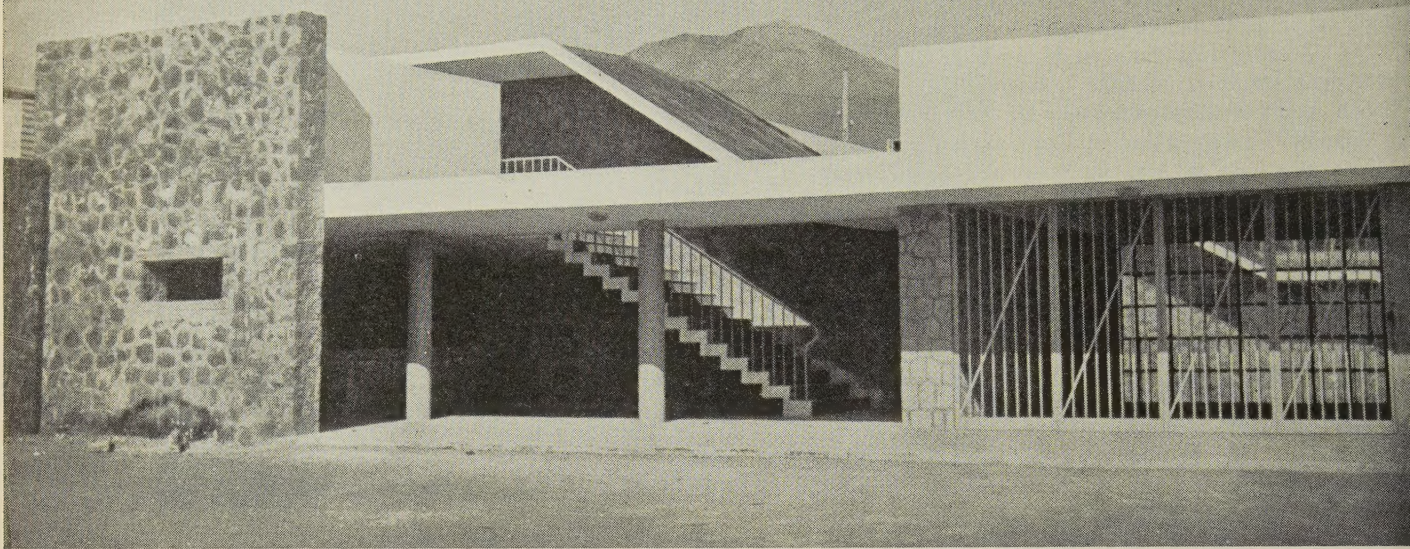
I denna allmänna överblick finner man vissa grunddrag, som äro gemensamma för samtliga riktningar: en ständigt levande kontakt med det förgångna — även om dessa ytringar äro olika på olika platser, beroende på ortens naturliga förutsättningar och miljöförhållanden — en tendens att vilja fram-

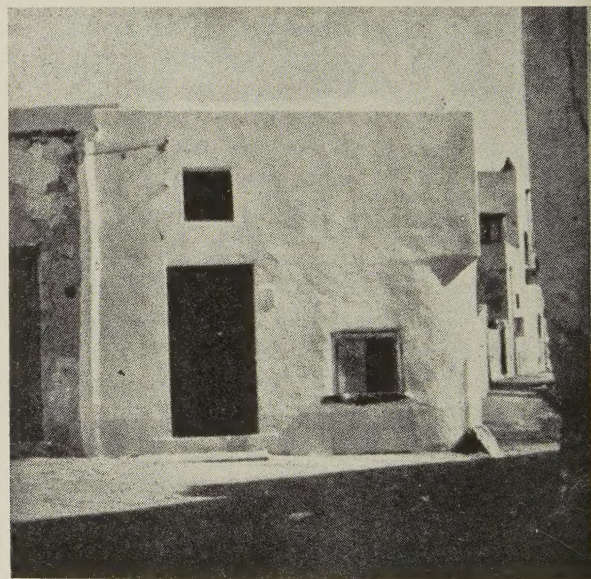
Hyreshus i Rom, 1938. Arkitekt Mario Ridolfi.

Hotel Danieli vid Riva Degli Schiavoni i Venedig under byggnad 1948. Arkitekt Vallot.

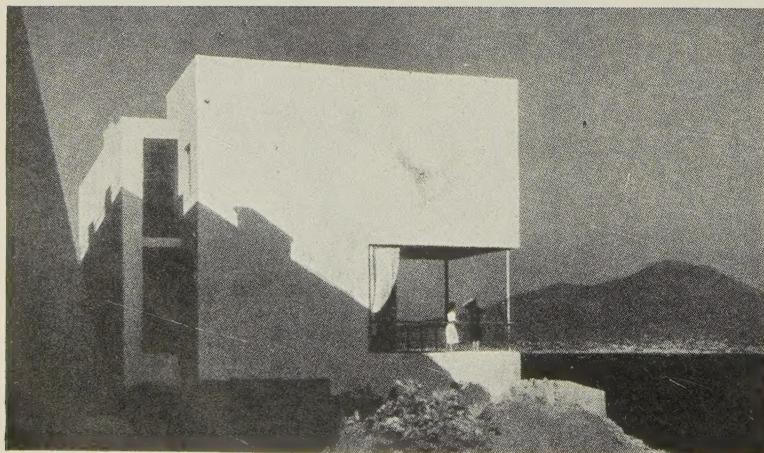

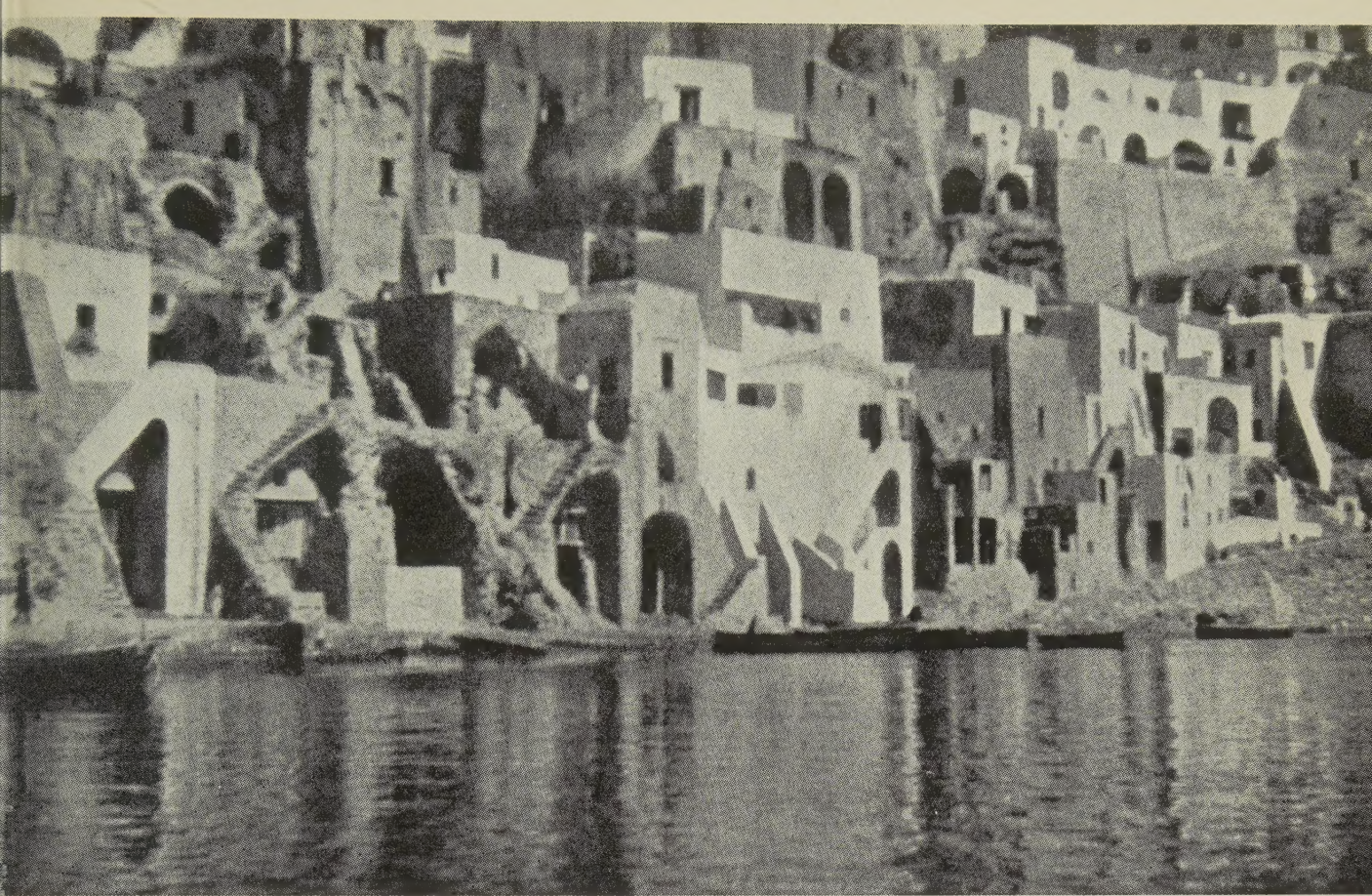
Station vid järnvägen runt Vesuvius, 1947. Arkitekt Immirzi-Della Sala.

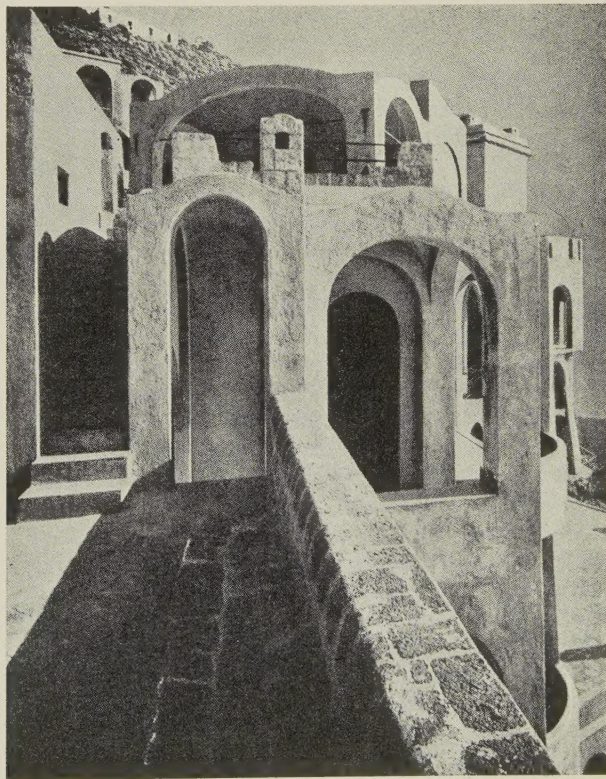
Gammal bebyggelse vid Boscotrecase, Neapel.

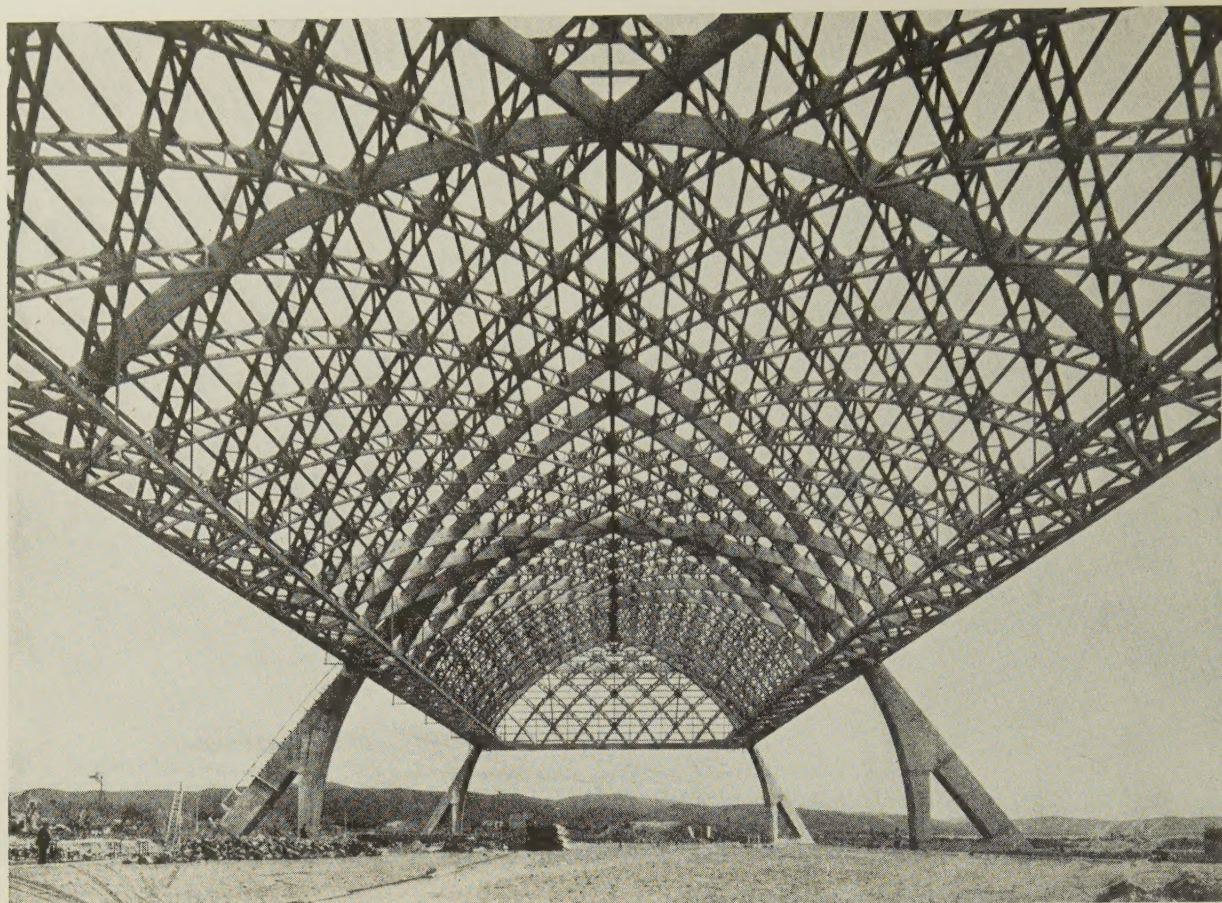
Villa vid Posillippo, Neapel 1937. Arkitekt Cosenza.

Strandbebyggelse vid Procida, en ö i Neapelgolfen.

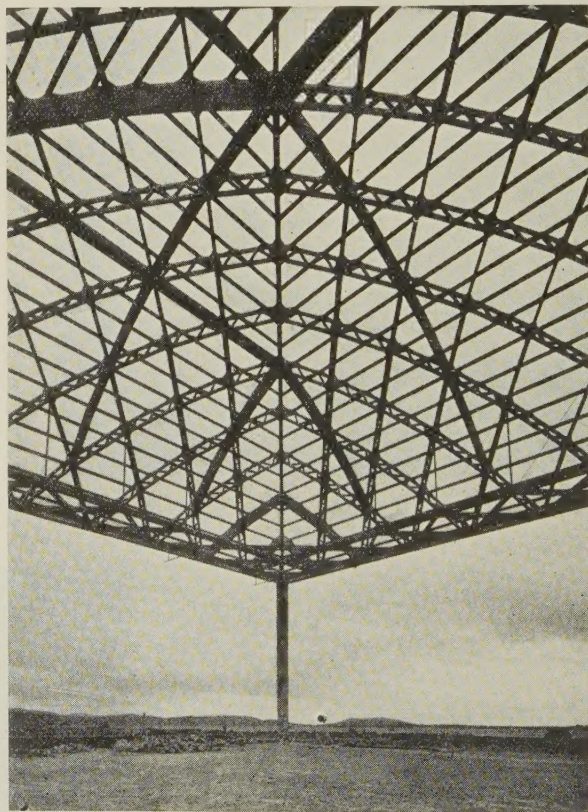

Villa Tragara, Capri, 1935. Arkitekt Vismara.

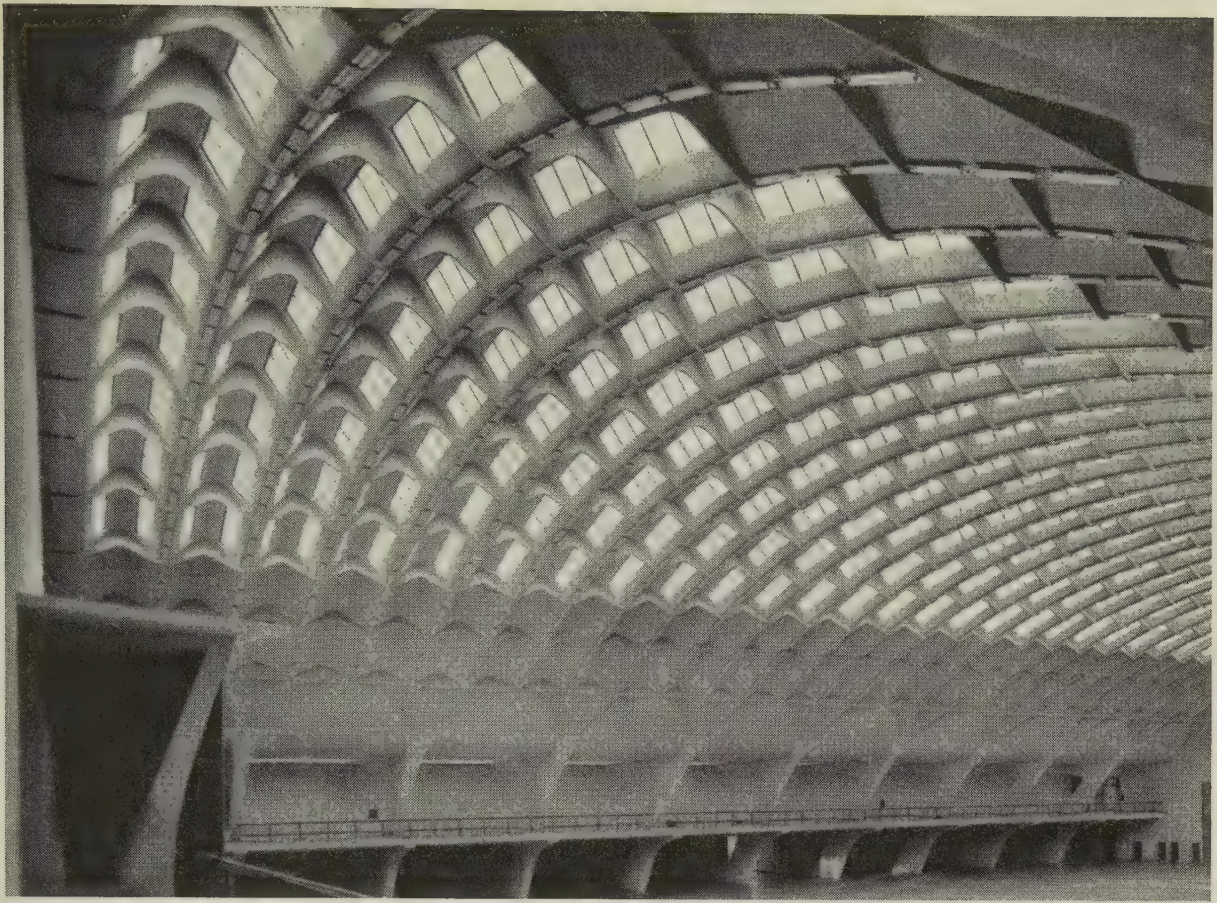

Takkonstruktion av monteringsfärdiga element i armerad betong för flyghangar i Orbetello, 1947. Arkitekt Cosenza, konstruktör Nervi.

håva spänningarnas dynamiska natur, varigenom man minskar massans statik, och slutligen ett ingående studium av konstruktionens och materialets tekniska såväl som estetiska och psykologiska möjligheter. Med material menas här både tegel från Emilien, huggsten från Sicilien och den moderna armerade betongen. Detta senare material, som definitivt slog igenom i Italien vid utställningarna i Turin och Rom år 1911, har under de sista femton åren gått en omfattande utveckling till mötes. Ingenjör Pierluigi Nervis revolutionerande verk, Florens' Stadion, öppnade en helt ny värld av konstruktiva möjligheter. Han konstruerade flyghangarerna i Orbetello (1947) där han spände över en fri yta om 100×36 meter genom att använda ett monteringsfärdigt fackverksystem på endast sex stöd. Armeringsjärnen i de monteringsfärdiga elementen hopsvetsades på platsen. Med dessa studier av monteringsfärdiga element i armerad betong slog Nervi in på en väg, som ofta kom att följas i Italien och vars möjligheter ständigt visa sig allt större. Men bortsett från de tekniska synpunkterna bör man även komma ihåg vad Nervis konstruktioner i formellt hänseende betytt speciellt för Rom, där redan tidigare en avgjort konstruktivistisk tendens hade gjort sig gällande.

Hangaren i Orbetello.

Salone dell' Automobile i Turin, 1948. Konstruktör Nervi.

Efterkrigstidens materialbrist och låga hyror har avsevärt hämmat byggnadsverksamheten, men det ofrivilliga uppehållet har givit arkitekterna större möjligheter till studier och förberedelser för framtiden och även tillfälle att sprida kännedom om olika tendenser och idéer. Resultatet har blivit talrika forskningspublikationer och handböcker, bl. a. Diotallevi och Marescottis bok *Bostadens sociala, konstruktiva och ekonomiska problem*, utgiven i Milano, och *Den italienske arkitektens handbok*, utgiven i Rom av U.S.I.S. och Consiglio Nazionale delle Ricerche. Det senare arbetet bygger på de resultat arkitekt M. Ridolfi nått vid sina standardiseringsförsök. Vidare har under denna tid nya grupper och föreningar med framstegsvänlig inställning bildats. Bland dessa märkas M. S. A. (förening för utövande arkitekter) och A. L. S. A. (studentförening), båda i Milano. Den i Rom bildade sammanslutningen A. P. A. O. är av speciell betydelse. Den tillkom ursprungligen i avsikt att sprida kännedom om F. L. Wrights fria planlösningar och decentraliserade arkitektur men har snabbt fått ett mycket större verksamhetsfält, i det den har blivit centrum för alla i Italien, som förfäktar en aktivt social inställning och en mänskligare arkitektur. Då nu byggnadsverksamheten åter

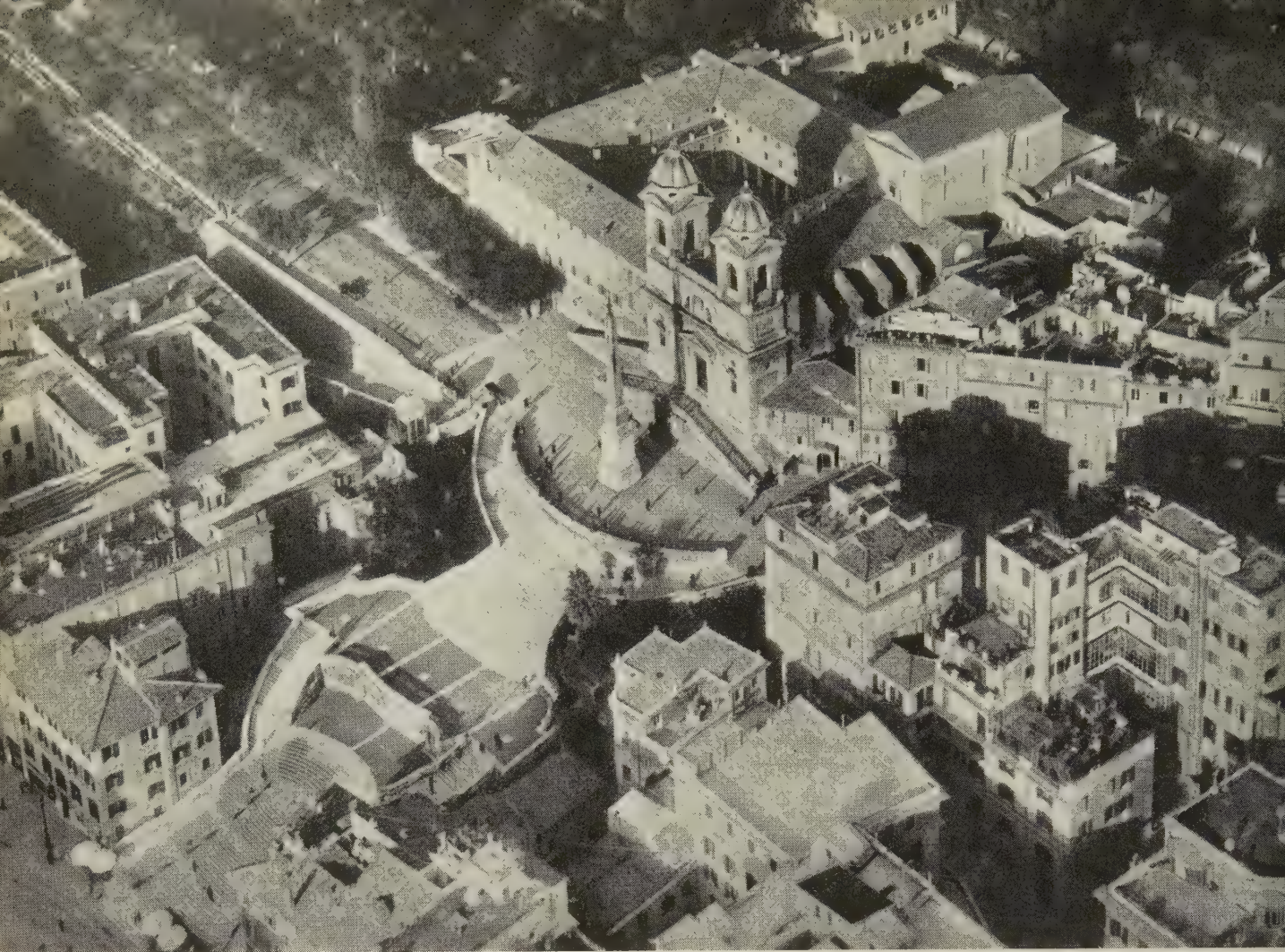
börjar komma i gång, finner man att många avantgardistiskt polemiska uppfattningar fått ge vika för en större åtstramning och ärlighet. De flesta italienska arkitekter ha förstått, att arkitekturens nuvarande problem är att undersöka metoderna och inte formerna.

Här bör man kanske dra sig till minnes hur mycket av denna uppfattning, som redan år 1926 fanns i »gruppo 7»:s manifest.

»Åtminstone under en viss tid kommer den nya arkitekturen att växa fram genom försakelse... det estetiska värdet hos den nya arkitekturens former ligger blott i lagen om nödvändighet — och först där efter kan stilen växa fram genom eliminering...»

I det tillstånd av ekonomisk fattigdom, vari vår arkitektur i dag befinner sig, äga dessa idéer ännu aktualitet. Men om man reflekterar över problemets teoretiska sida finner man, att om detta program strikt följes, dvs. om man arbetar i rent funktionalistisk anda, så kan man redan härigenom kanske finna om inte en stil (här inte menat som ett formalistiskt schema utan som ett symboliskt uttryck för en viss samhällstyp), så åtminstone sättet att nå fram till en stil med de logiska och klarläggande förutsättningar, som ge oss möjlighet att gå vidare.

Piero Maria Lugli

ITALIENSKA STADSPLANEPROBLEM

DK 711(45)

Stadsbyggnadsproblemet i Italien har alltid visat sig svårlöst, framför allt beroende på att många städer, som växt upp, utvecklats och förändrats under tidernas lopp, ha bibehållit den antika romerska eller medeltida kärna, varur de uppkommit. Ur denna de italienska städernas karakteristiska struktur uppstår nödvändigheten för den moderna stadsbyggnadskonsten att låta den historiska miljön på olika orter komma till sin rätt och att visa pietet mot det stora beståndet av konstverk.

Till dessa svårigheter av allmän karaktär har på sista tiden kommit nya problem, vilka uppstått som följd av de skador och den förstörelse, som kriget medfört. Här skall endast anföras några siffror för att belysa skadornas omfattning.

Av något mer än 45,5 miljoner eldstäder («vano»¹) har kriget ödelagt 2 868 400. Av 20 623 km vägar ha ungefär 7 386 km eller 35,8 % gjorts obrukbara. Järn-

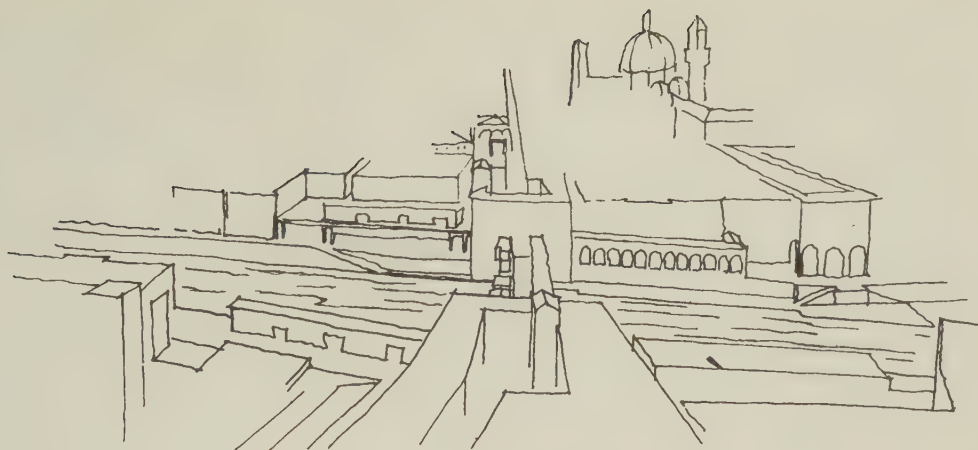
vägstrafiken har till följd av ödeläggelsen nedskurits till endast 29 % av förkrigstidens omfattning.

I denna situation måste regeringen försöka hålla stånd mot enorma utgifter, i främsta rummet förorsakade av återuppbyggnaden av järnvägarna, understöden åt krigsinvaliderna och de arbetslösa samt nödbostäderna åt utbombade, allt detta med en starkt reducerad statskassa. Den privata företagsamheten kunde därför göra sig gällande på byggnadsfronten och det dröjde inte länge, förrän dessa ansträngningar förde till en mängd goda resultat, trots att landet i sin helhet hade genomlidit svåra kriser.

På stadsplaneringens område ingrep regeringen i rätt tid. Den gjorde det obligatoriskt för alla krigshärjade samhällen att uppgöra s. k. återuppbyggnadsplaner, som avveko från de normala regleringsplanerna framför allt genom sin brådska karaktär, speciellt då det gällde att skaffa husrum åt den del av befolkningen, som stod utan tak över huvudet. Återuppbyggnadsplanerna ha i största möjliga utsträckning uppgjorts med den strängaste ekonomiska uträkning. Den ledande principen har varit att und-

¹ Ordet «vano» (eldstad) betecknar i Italien ett bostadsrum eller motsvarande volym i sekundärutrymmen.

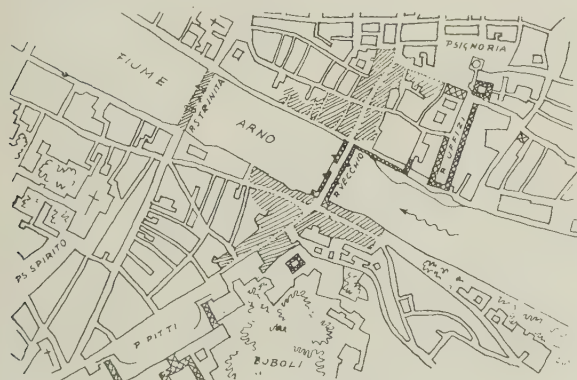
Vignett: Spanska trappan, Rom.

vika rivningar eller att nedbringa dem till ett absolut oundvikligt minimum. Dessa planer ha åtminstone bidragit till att även små och isolerade platser hjälpligt ha kunnat bringa ordning i sina stadsplaner, något som annars hade varit ogörligt.

Det privata initiativets stora del i det nationella återuppbyggnadsarbetet, varom ovan talats, visade dock, trots de omfattande praktiska resultat, som uppnåddes, att det speciellt under de första efterkrigs-åren saknades ett enhetligt program. Det krävdes en effektiv samordning av de olika krafterna inom återuppbyggnadsarbetet på basis av en nationell arbetsplan. Det är följaktligen ännu svårt att tala om en bestämd riktning, som skulle vara karakteristisk för den nya italienska stadsbyggnadskonsten. Man kan endast visa på en allmänt utbredd tendens, som redan givit sig till känna före kriget, att bibehålla en viss intim stämning av småstad i de nya bostadskärnorna och att ge dem ett tättbebyggt centrum av sluten och samlad karaktär.

Här visas några få exempel på italiensk samhällsplanering, vilka förefalla vara karakteristiska, då de omfatta de olika återuppbyggnadsproblemen i vårt land: en återuppbyggnadsplan för ett område av stort historiskt och konstnärligt värde, en plan för en ny stadsdel, planen för ett experimentområde samt en regionplan.

Plan av de förstörda områdena runt Ponte Vecchio.

Överst på sidan skiss av Ponte Vecchioområdet mot norr, Florens.

Tävlingen om återuppbyggnaden av området kring Ponte Vecchio i Florens

Den förstörelse, som tyskarna åstadkommo på de båda brohuvudena vid Ponte Vecchio i Florens, har aktualiserat ett problem, som är typiskt för italiensk stadsplanering, nämligen planering av ett gammalt område förenat med försök att bevara dess karaktär, lokalfärg och organiska sammanhang med resten av staden. En tävling har anordnats och de italienska arkitekternas intresse för denna uppgift visade sig genom att 22 förslag inlämnades, vilka gävo många intressanta lösningar. Det segrande förslaget (Bartoli, Focacci, Gamberini) följer områdets naturliga kommersiella utveckling. Det har dubbelriktade gator med portiker över gatuplanet, vilka möjliggöra tillträde till en rad butiker även i byggnadernas första våning. Förslaget visar en god utformning av stadsbilden, i det Boboliträdgården nedförts till Arnostranden. Härigenom skapas en vacker utsikt över parken från motsatta stranden.

En djärv lösning av trafikproblemet ges av andra-pristagarna Ricci, Salvioli, Gori och Birizzi. De ha skapat två torg, slutna som gårdar, vid Ponte Vecchios brohuvuden, och gångtrafiken har förlagts ovanpå de hus, som äro belägna på bron.

Rossis och Tonellis projekt (3:e pris) visar ett ingående studium av saneringen av de gamla kvarteren med rivningar i det inre. Projektet har bilagor i form av soldigram, diagram över boendetäthet m. m.

I samtliga förslag ägnas ett speciellt studium åt fasaderna mot Arno, där de många hotellen som regel utformats med terrass- och arkadmotiv.

Tävlingsresultatet synes dock ej vara definitivt. I den diskussion, som följde på tävlingen, visade det sig, att lösningarna trots sin originalitet icke voro tillräckliga för att eliminera stadens allvarliga trafikolägenheter, som ha sin rot i avsaknaden av en stadsplan vars utformning överensstämmer med våra dagars krav. En andra tävling skulle kunna möjliggöra en fulländning av de resultat, som hittills uppnåtts.

DEGLI ANGELI-OMRÅDET I GENUA

Det nya området är avsett för cirka 8 100 invånare, vilka äro beroende av sitt arbete i Genuas hamn. Området har studerats med tanke på topografi och läge. I den till hamnen gränsande delen finnas tre stora byggnader om 15 våningar, omfattande en våning för butiker, sex våningar för kontor och åtta bostadsvåningar med dubletter. Dessa byggnader ligga på en brant sluttning och ha på bergsidan försetts med en bro, som leder direkt till den understa av de åtta bostadsvåningarna.

Områdets centrum, som breder ut sig på plan mark, har berikats med torg och terrasser. Det omfattar två gamla villor, vilka ombyggs till lokaler för klubbar, bibliotek etc.

De rena bostadshusen, som äro i 12 våningar, ha orienterats på två olika sätt. Den norra gruppen har orienterats i öst—västlig riktning, vilket tillåter en bättre luftväxling och gör att byggnaderna själva bilda ett skydd mot den förhärskande vinden. Samtidigt har man utblick över staden från området. Den södra gruppen har orienterats efter den i Genua lämpligaste insolationen, vilket medför ett bättre utnyttjande av byggnaderna samtidigt som dessa vackrare anpassa sig efter terrängen. Vidare lämnas utsikten från centrum över havet fri.

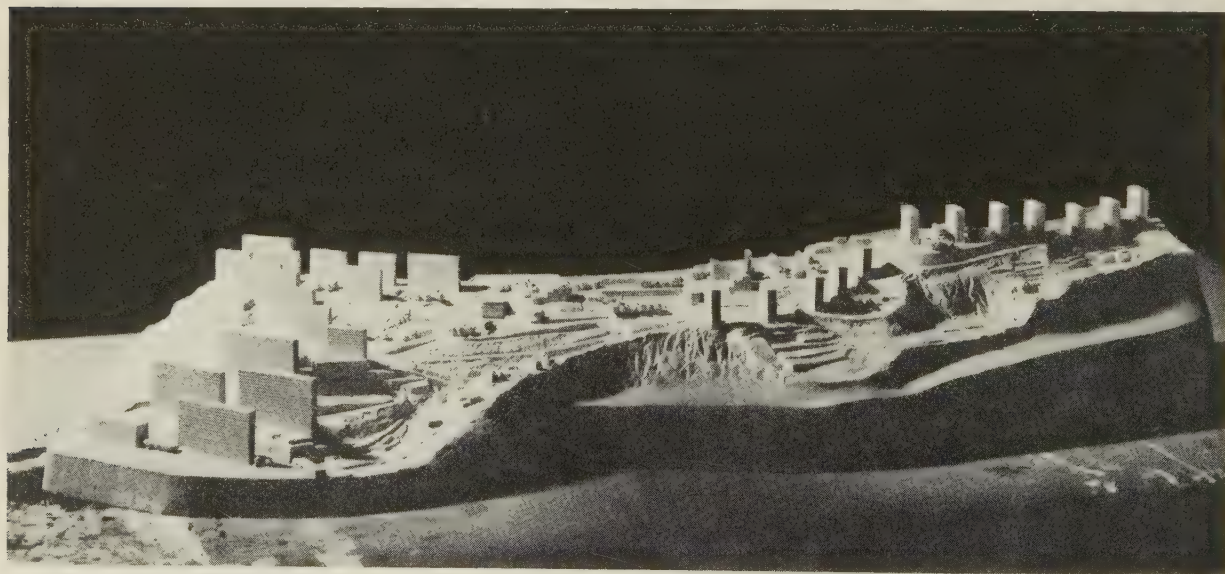
För varje byggnad har reserverats sammanlagt 1 000 m² mark per 20 löpmeter fasad, medan resten avsetts för odling av blommor och grönsaker. Förbindelsen med staden sker via tre trafikleder, vilka förenas i en knutpunkt nära centrum. Befolkningstätheten är 300 invånare per hektar.

Q. T. 8 OMRÅDET I MILANO

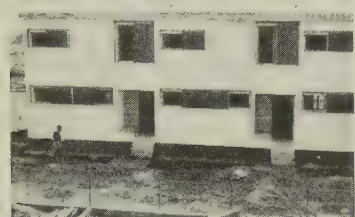
Projektet för detta område är inlemmat i en större regleringsplan för provinsen Milano. Arbetet igångsattes på privat initiativ av en grupp ingenjörer och arkitekter (Albini, Bottoni, Gardella, Mucchi, Peresutti, Pucci, Putelli, Banfi m. fl. Regleringsplanen omfattar bland annat ett förslag till förflyttning av befolkningen i Milano till stadens ytterområden. Samtidigt omlokaliseras många industrier och nya bostadsområden skapas för en viss procent av de invånare, vilka äro beroende av sitt arbete i staden. Det första av dessa områden är Q. T. 8 (Quartiere della 8a. Triennale), som började bebyggas i samband med den åttonde Triennalen år 1947.

Området är tänkt som ett permanent utställnings- och experimentområde, där de senaste framstegen inom arkitektur och byggnadsindustri skall visas. Sålunda gjordes t. ex. i det första bostadslotteriet för krigsveteraner och invalider försök med monteringsfärdiga hus enligt de konstruktionssystem, som belönats med pris i av Ministero dei Lavori Pubblici och Consiglio nazionale delle Ricerche utlysta tävlingar. Åtta mindre bostadshus av likartad typ uppfördes enligt åtta olika metoder för monteringsfärdiga hus. Dessa ha sedermera jämförts med byggnader, uppförda enligt traditionella metoder.

Ett laboratorium för klimatologiska studier har skapats på platsen för att hopsamla olika data och erfarenheter, förbundna med de hygieniska förhållandena, och i framtiden skall en kontrollbyrå för byggnadsexperiment öppnas. För alla de byggnader, som

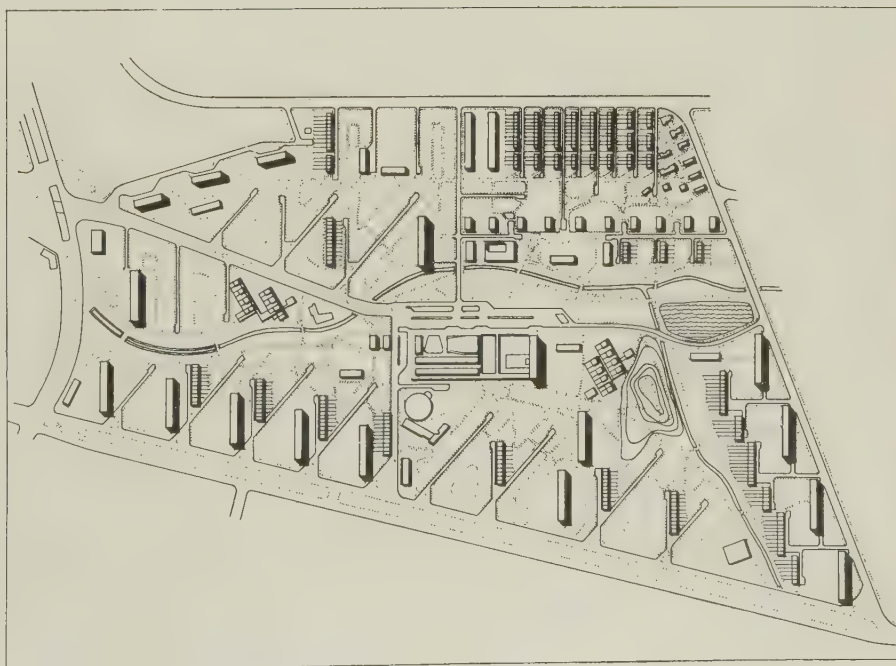

Projekt för Degli Angelikvarteren i Genua. Arkitekter Albini, Gardella, Palanti, Tevarotto, Bulli och Nelli.

Bilder från QT8-området. Överst den konstgjorda kullen, som består av material från Milanos bombade hus. Därunder två olika typer av radhus samt modell av ett höghus.

Plan av QT8-området.

projekterats i detta kvarter, ha på sin tid special-tävlingar utlysts för italienska arkitekter.

Området består av fyra grannskapsenheter om cirka 3 000 invånare, och var och en av dessa enheter förfogar över ett daghem för barn och två eller tre grupper av butiker för livsmedel och andra nödenheter. Områdets centrum upptages av kyrka, biograf, restaurant, butiker, kollektivhus och kontor. Det står i förbindelse med idrottsområdet genom ett grönbälte dit man förlagt ett ungdomshärbärge och ett centrum för sociala studier och yrkesutbildning.

Invånarna ha fördelats på följande sätt: 48 % i tio våningshusen, vilka äro förlagda i områdets utkant (för att undvika skuggbildning inom området), orienterade i enlighet med de för Milano lämpligaste insulationsförhållandena, 13,5 % i radhus, 21 % i enfamiljs- eller dubbelhus, 15 % i fyra våningshus. Resten, dvs. 2,5 %, bor i byggnader av olika typer, bland andra ett flervåningshus med en stor terrass till varje våning. Grönbältet har delvis nyplanterats genom staden Milanos försorg. Området har berikats med en kulle av 35 meters höjd, som skapats av byggnadsmaterial från hus, vilka förstörts i kriget. Vid byggandet av huvudgatorna har man använt samma material för undergrunden. Ett anmärkningsvärt arbete har också utförts genom dränering och omläggning av en 300 meter lång strömfåra, som går igenom området.

Slutligen lämnas här några stadsplanetekniska uppgifter beträffande området:

Totalyta: 64 hektar

Antal invånare: 13 000

Befolkningstäthet: 200 invånare per hektar

Vägytor: 17,3 % av totalytan

Grönytor: 28 % av totalytan

Butiker: 1 per 150 invånare.

REGIONPLAN FÖR VALLE d'AOSTA I PIEMONTE

1936—37 började en grupp italienska arkitekter och tekniker ett studium av alpområdet Valle d'Aosta i distriktet Piemonte. Man gjorde först en serie undersökningar med särskild hänsyn tagen till områdets möjligheter inom turism och industri och upprättade sedan en generalplan för hela området (arbetet leddes av R. Zveteremich och I. Lauro). Planen upptar specialplaner och särskilda utredningar och omfattar fem olika delar, nämligen:

ett projekt för turistindustrin på den italienska sidan av Mont Blanc (av arkitekterna G. Pollini och L. Figini). Denna plan kompletteras av en detaljplan för den nya turistorten Courmayeur,

en regleringsplan för Breuilområdet (av arkitekterna L. Belgiojoso och P. Bottoni) och dess hotellkomplex,

en ombyggnadsplan för turiststationen Pila (av arkitekterna G. L. Banfi, E. Peressutti och E. N. Rogers),

en regleringsplan för staden Aosta (samma grupp),

en plan för ett 1940—42 uppfört arbetarkvarter för Olivettifabriken vid Ivrea (av arkitekterna G. Pollini och L. Figini).

Detta arbete, som utfördes under ledning av ingenjör A. Olivetti, var det första i Italien, som förenade två olika områden inom planeringen, det industriella och det rent stadsplanetekniska, och det utgör en mycket god metodisk och praktisk grundval för alla följande regionplaner.

I avsikt att möjliggöra ett bättre återuppbyggnadsarbete gävo sig år 1944 andra arkitekter (G. Astengo, M. Bianco, N. Renacco och A. Reizzoli) i kast med den stora uppgiften att utarbeta en regionplan för hela Piemonteområdet. Initiativet till detta arbete togs på privat väg helt utan hjälp utifrån och trots synnerligen stora svårigheter beroende på krig och ockupation. Efter krigets slut började Consiglio Nazionale delle Ricerche (Statens forskningsinstitut) intressera sig för detta arbete, och vid slutet av år 1946 godkändes den fullständiga planen av Ministero dei Lavori Pubblici (ungefärligen kommunikationsdepartementet).

Även denna plan består av en serie statistiska undersökningar av hela regionen med diagram och översiktstabeller. Den berör följande områden:

Analys av terräng och naturförhållanden: beskrivning av berggrund och andra geologiska faktorer, vattenförhållanden etc.

Demografiska analyser: befolkningens fördelning, storlek och sysselsättning samt inflyttningen.

Analys av jordbruket: dess sammansättning, områdenas avkastningsmöjligheter¹, husdjursbeståndet.

Analys av industri och handel: råvarutillgångar och deras lokalisering, industrins och handelns kapacitet och volym.

Analys av byggnadsbeståndet: mängden av och den hygieniska standarden på bostäder, allmänna inrättningar (skolor, sjukhus) och hotell; förekomsten av vattenledningar, avlopp och gas.

Analys av kommunikationerna: gatornas, järnvägar och flygfältens beskaffenhet och trafik.

Analys av elförsörjningen: vattenreserver, elnät och centraler, konsumtion.

På grundval av dessa undersökningar har man uppgjort en regionplan, som klarlägger industriens och jordbrukets nya lokalisering, kommunikationer, samhällenas utveckling osv., faktorer, som endast kunna anges i verkliga, regionala planer. Som en förebild framlades en av de detaljplaner, vilka skola inlemmas i den stora regionplanen, närmare bestämt den som berör Turins jordbruksområde.

Av undersökningarna framgår, att Piemonte främst behöver en bättre distribution av arbetskraften och därmed annan fördelning av bosättningscentra. Detta skulle åstadkommas genom att minska anhopningen av äldre stadsbebyggelse och skapa en serie nya enheter (för cirka 20 000 invånare), ekonomiskt oberoende och belägna i sådana trakter, där det är möjligt att uppnå ett bättre utnyttjande av de industriella eller agrikulturella möjligheterna. Sålunda har det t. ex. visat sig, att det inom Turins jordbruksområde kräves bostäder för 200 000 personer och att detta område endast kan mottaga 70 000 personer utan att arealen och befolkningstätheten ökas. Det är alltså nödvändigt att förflytta övriga 130 000 till nya enheter. I planen har fastställts vilka områden, som äro speciellt lämpade för industri och lantbruk.

Ferruccio Rossetti

¹ För detta ändamål använde man sig av enheten »fed» (genomsnittligt område, erforderlighet och tillräckligt för att försörja en person), ett värde, som statistiskt fastställts för de olika regionerna och områdena. I Piemonte är detta värde:

— bergsområdet: 0,50 hektar

— kuperade området: 0,30 hektar

— slättområdet: 0,20 hektar

Modellbild av Breuil-området, ett turistcentrum i Valle d'Aosta. T. v. på sluttningen hotellen och omedelbart nedanför medborgarcentrum. Arkitekter Belgiojoso och Bottoni.

Modell av staden Aosta sedd från söder. Arkitekter Banfi, Peresutti och Rogers.

På följande uppslag illustrationsplan över Valle d'Aosta.

M. BIANCO

courmayeur

aosta

cascata
del rutor

pila

cogne

PARCO NAZIONALE

GRAN PARADISO

ceresole reale

VAL D'AOSTA
PIEMONTE

FÖRSÖKS-
JORDBRUK

DETALJPLANERADE
OMRÅDEN

SANATORIEOMRÅDE

NUVARANDE
VÄGAR

PLANERADE
VÄGAR

NYA LINBANOR

ayas

gressoney

c.di vous

VALLE DI
AOSTA

champorcher

ivrea

NÅGRA EXEMPEL PÅ NY ITALIENSK ARKITEKTUR

TÄVLINGEN OM STAZIONE DI ROMA

DK 72(45)

Ända sedan 1905 har man varit sysselsatt med planerna på en ombyggnad av den centrala järnvägsstationen i Rom, vilken invigdes av påven Pius IX kort innan staden intogs av de italienska trupperna (1870). Först för något år sedan nåddes ett avgörande i dessa planer i och med att man utlyste den tävling, för vilken här skall redogöras.

Den gamla stationsbyggnaden, som var en säckstation, hade med tiden visat sig icke kunna motsvara de ökade krav, trafiken ställde, och för att lösa detta och andra problem, som uppkommit genom utvecklingen av Roms järnvägsnät har många olika idéer diskuterats: tunnelloseringar, uppdelning av järnvägsknuten i ett flertal perifer stationer, om- och tillbyggnad i mer eller mindre historisk stildräkt av den gamla stationsbyggnaden. Bäst av alla förslag var den lösning, som åstadkoms av arkitekterna Piacentini och Coppedé. Deras förslag gick ut på att förlägga hela järnvägskomplexet till nedre delen av den långa anhopning av spår, som f. n. går nästan ända fram till stadens centrum. Denna lösning lämnades dock utan beaktande, då de senaste regleringsplanerna för staden uppgjordes. År 1924 fick slutligen arkitekt A. Mazzoni i uppdrag av Direzione Generale delle Ferrovie dello Stato att studera problemet. Denne utarbetade ett flertal lösningar och 1937 framlade han ett projekt, som visade klara och moderna linjer och vilket, i anslutning till en omfattande ombyggnadsplan för området, hade en sidoentré för allmänheten från en smal gata, som skulle breddas. På motsatta sidan skulle, sedan ytterligare vidgningar företagits, en särskild ankomsthall för representationsändamål anordnas, ävensom kontorslokaler för Compartimento Ferroviario di Roma. Allmänhetens utgång hade tänkts ordnad under ett enkelt, frontalt perrongtak.

År 1938 blandade fascistministern Host-Venturi politik i spelet. Han lyckades åstadkomma några hjälplösa variationer av projektet i den falska monumentalstil, som förstörde så mycket av den italienska arkitekturen under denna period. Det slutliga förslaget omfattade 22 säckspår med allmänhetens avdelningar koncentrerade till sidorna och med en frontal »stil» portik av 250 meters längd med 26 marmorkolonner av 2 meters diameter. En stor del av förslaget var redan förverkligat när kriget avbröt arbetet. Vid krigets slut visade det sig nödvändigt att revidera projektet inte blott med hänsyn till formgivningen. Det var uppenbart att planen på fördelningen av allmänhetens ingångar inte kunde bibehållas, då det var

omöjligt att under en period av så stor bostadsbrist företaga omfattande rivningar. Det visade sig dessutom tekniskt nödvändigt att förlänga spåren ytterligare 50 meter för att uppnå den längd av 400 meter, som krävs för de internationella linjerna. Av dessa skäl beslöts det att en tävling skulle utlysas om ett nytt förslag till utformning av stationen mot torget, ett parti som ännu stod oavslutat. Det begärdes av de tävlande att de till denna del skulle förflytta alla in- och utgångar för allmänheten ävensom förvaltningslokaler. Vidare beslöts det att förlägga denna byggnadskropp 50 meter längre in mot stadens centrum (för att vinna de 50 meter, som erfordrades för spåren), under förutsättning, att densamma inte hindrade trafiken på det framförliggande torget, vilket i det tidigare projektet hade gjorts alltför stort och ödsligt. På så sätt måste många redan utförda arbeten lämnas oavslutade; andra återigen måste rent av rivas för att sedan byggas upp på nytt ett stycke längre bort.

De tävlande stötte på många svårigheter, t. ex. när det gällde att utnyttja det myckna material, som fanns magasinerat. Anslutningen till de redan befintliga flyglarna medförde ytterligare komplikationer men det svåraste problemet var kanske att i den nybyggda främre delen av stationen inpassa det fragment av den antika försvarsmuren från kungatidens Rom, vilken våra arkeologer på inga villkor kunde förmås att offra.

Bland den stora mängden deltagare (över 50) voro alla riktningar representerade. Några hade till den grad stirrat sig blind på namnet Rom och de närbelägna Diokletianska termerna, att de på nytt grävt upp en renodlad stilhistorisk formalism. Andra återigen visade tydligt, att de ännu inte lyckats övervinna den rationalistiska manierismen. Dock saknades inte förslag, som kännetecknades av mycket stark självständighet. De två projekt, som belönades med ett delat första pris och vilkas författare nu fått i uppdrag att utarbeta det slutgiltiga projektet, karakteriserades båda av en lång, sluten mur, till vilken olika byggnadskroppar ansluta sig, bl. a. vänthallar för allmänheten. Dessa ha lösts medelst djärva konstruktioner. (Montuoris och Calinis projekt har en 10 meter utkragad våning där restaurant och daghotell förlagts. I Castellazzis och Fatigatis förslag finns en biljett-hall med paraboliska valv.)

Det projekt, som författats av Ridolfi, Quaroni, Fiorentino, Cardelli, Ceradini, Carè (tredje pris) behandlar temat på ett fullkomligt originellt sätt med

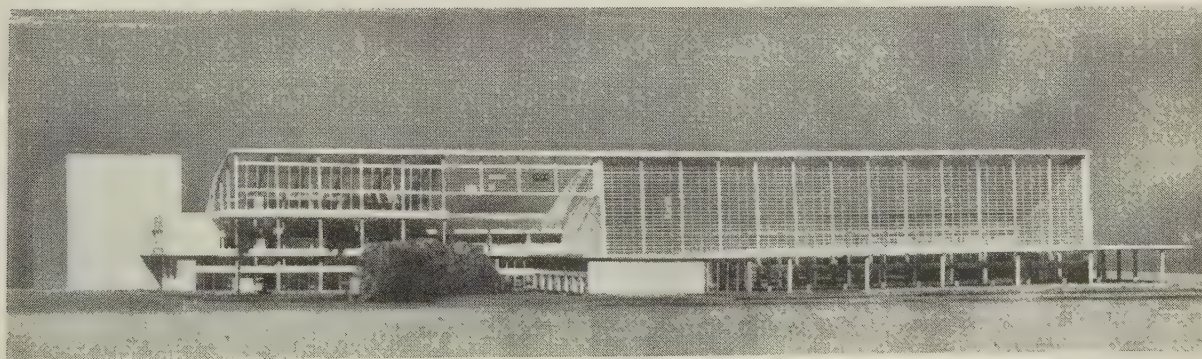
Det 1938 framlagda förslaget till Stazione di Roma.

Montuoris och Calinis tävlingsförslag, delat första pris.

Castellazzis och Fatigatis tävlingsförslag, delat första pris.

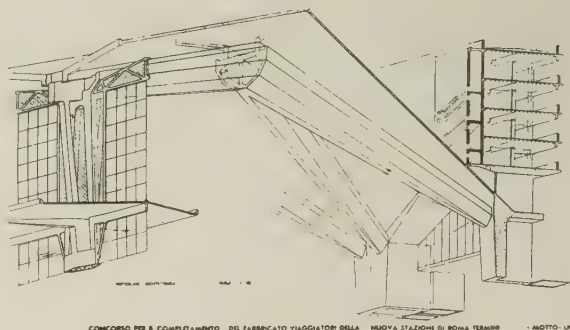
Tävlingsförslag av Immirzi-Della Sala m. fl., delat andra pris.

Tävlingsförslag av Ridolfi m. fl., tredje pris.

en enhetlig frontal byggnadskropp, som logiskt bildar en avslutning på stationens symmetriska komplex. Dess stomme utgöres av en serie ramar av tubformade gaffelbalkar i armerad betong, som bära triangulära valv i betong och tegel. Inom en dubbeltravé av dessa ramar inslutes en del av den romerska muren. Problemet behandlas här samtidigt som en fråga om skala och konstruktion. Konstruktionernas mått och därmed deras form uppstå direkt ur de psykologiska behoven hos den resande, som genom detta väldiga gap kommer från Roms monumentala skala till den, som tekniskt bestämts av järnvägarnas värld, från den värld, där himlen är ovanför ens huvud till den, där himlen endast synes från sidan. Genom att införa den psykologiska faktorn har man lyckats forma om den torra funktionella skalan. Detta samspel mellan de psykologiska, av omgivningen betingade funktionerna, de konstruktiva och de ändamålsenliga, har i detta projekt gestaltat en syn på problemen, vilken för den som förstår att begagna sig härav, visar vägen ut ur den neo-stilistiska och neo-dekorativa osäkerhet, i vilken den moderna europeiska arkitekturen håller på att snärjas.

Denna tävling har ägnats ett så stort utrymme därför att den på ett utmärkt sätt visar den moderna italienska arkitekturens problem och möjligheter. I dag måste våra arkitekter arbeta inte endast under svåra förhållanden, de måste även ofta först och

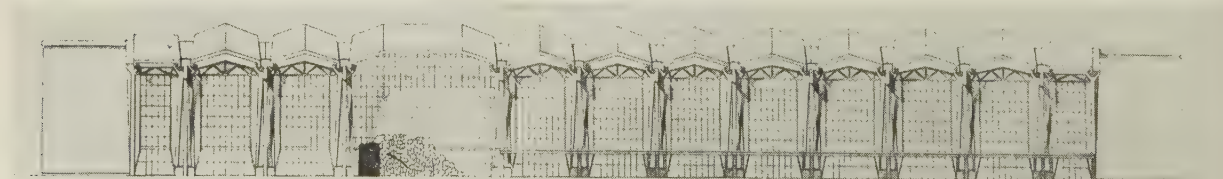

Konstruktionssystemet i Ridolfis förslag.

främst förstöra — även bokstavligt talat — resultaten av de misstag, vi och andra begått i det förflutna.

Tävlingsnämndens beslut, som var så obestämt och vacklande, visar oss hur många hinder, hur mycken benägenhet för fördomar, hur mycken brist på modern anda, som ännu försvårar den nya arkitekturens ställning i Italien. Men å andra sidan visar sådana förslag som Ridolfis, som med en verkligt poetisk lyftning besegrar varje formell osäkerhet, att bland arkitekterna, dvs. bland de aktiva, finnas sådana som utan reaktionära förbehåll ständigt gå vidare på den ideologiska och mänskliga klarhetens väg.

Piero Maria Lugli

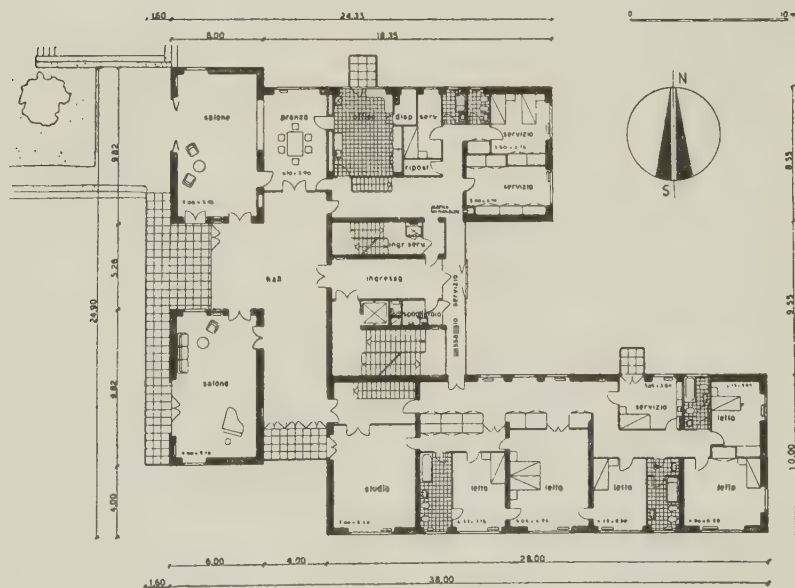

Fasad mot torget. Ridolfis förslag.

PALAZZINA VID VIA S. VALENTINO I ROM

Arkitekt Mario Ridolfi

Våningsplan.

Ett exklusivt hyreshus i Rom, uppfört för ägaren och några få hyresgäster. Varje våningsplan innehåller en stor lägenhet. Förutom representationsrummen som utgöres av hall, matsal och två salonger finns en sovruksavdelning och en studio samt en köksavdelning med tjänarrum. Förbindelse mellan dessa båda avdelningar erhålles genom en täckt gång förlagd utanför trapphuset. Huset är putsat i en ljus gråviolett färgton. Balkongräcken i järn och glas.

SOLBEHANDLINGSINSTITUT FÖR BARN I LEGNANO

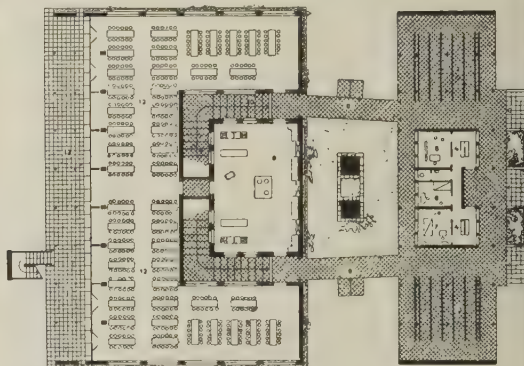
*Arkitekter Banfi, Belgiojoso,
Peressutti, Rogers*

Detta s. k. solbehandlingsinstitut för barn ligger i Legnano väster om Milano. Det uppfördes 1938.

Institutet är avsett för 800 barn i åldern 6—13 år. Barnen kommer dit under ferierna och stannar 14 dagar. De väljas ut av skolläkare som ordinerar vistelse vid havet, i bergen eller vid ett solbehandlingsinstitut allt efter vad som är lämpligt för resp. barn. Barnen tillbringar hela dagen i institutet och står under ständig läkarövervakning.

Fasaderna äro vitputsade med gröna snickerier. Soltaket över solariet i vit- och blårandig markisväv.

1. Huvudentré
2. Kapprum för flickor
3. Kapprum för gossar
4. Väntrum
5. Expedition
6. Medicinsk konsultation
7. Medicinsk behandling
8. Öppen gång
9. Kök
11. Källare
12. Matsal
13. Skuggad terrass
14. Solarium

a. Båtnäret principet, tvärsnittet 1:200

b. Båtnäret principet, längdsnittet 1:200

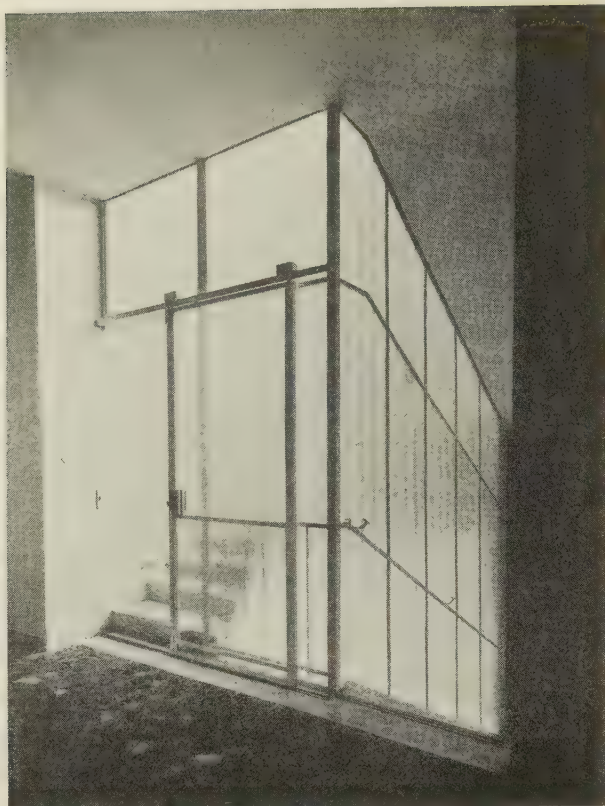
Justitieläkarspektivet i Legnano

132

Överst på denna sida siesta, därunder entréhallen med barnens väskor. På motstående sida det som ett fristående galleri utformade solariet.

KONTORSHUS I MILANO (1947)

Denna byggnad av arkitekterna R. Menghi och M. Zanuso är uppförd på den 20 × 25 m stora tomten för en tidigare av bomber förstörd byggnad i hörnet av Via del Senato och Via Sant'Andrea.

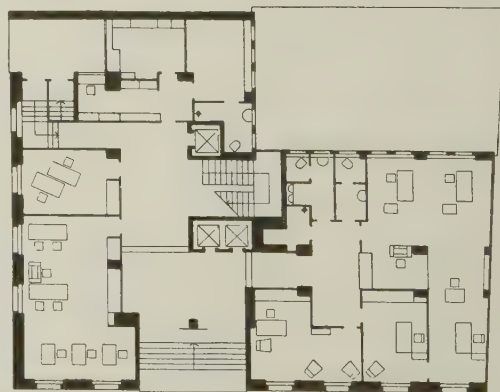
Källarplanet upptages av diverse tekniska installationer, souterrainvåningen av garage för 12 bilar, ett litet kök och en del andra lokaler för olika ändamål. Bottenvåningen inrymmer portvaktsbostad m. m. Huset omfattar 5 kontorsvåningar med de tekniska nytigheterna koncentrerade kring trapphusen och sammanträdesrummet, som bildar den ljusskimrande fonden till hallen, till vilken trappor och hissar leda vid varje våningsplan. I takvåningen, som är indragen från fasaden, finns en större bostadslägenhet.

Stommen är av armerad betong med bjälklag av tegel och betong. Ytterväggarna äro i håltegel med isolering av glasull. Gränsen mellan tegel och armerad betong är löst genom en inklädnad av stommarna med tegelplattor. Hela byggnaden är klädd med ljusröd, polerad granit.

Detaljerna äro även noggrant studerade. Mellan våningsplanen finnas lågrelier i målad sandstenskeramik utförda av L. Fontana. Även handtagen till glasportarna äro av målad keramik. Speciell omsorg har ägnats belysning, uppvärmning och ventilation i kontoren. Den artificiella belysningen utgöres i alla rum dels av indirekt ljus samt dels av platsbelysningar. Uppvärmningen sker genom takradiatorer och ventilationen genom befuktnings- och konditioneringssystem. Även en stor del av möblerna har ritats av arkitekterna.

Kontorsplan.

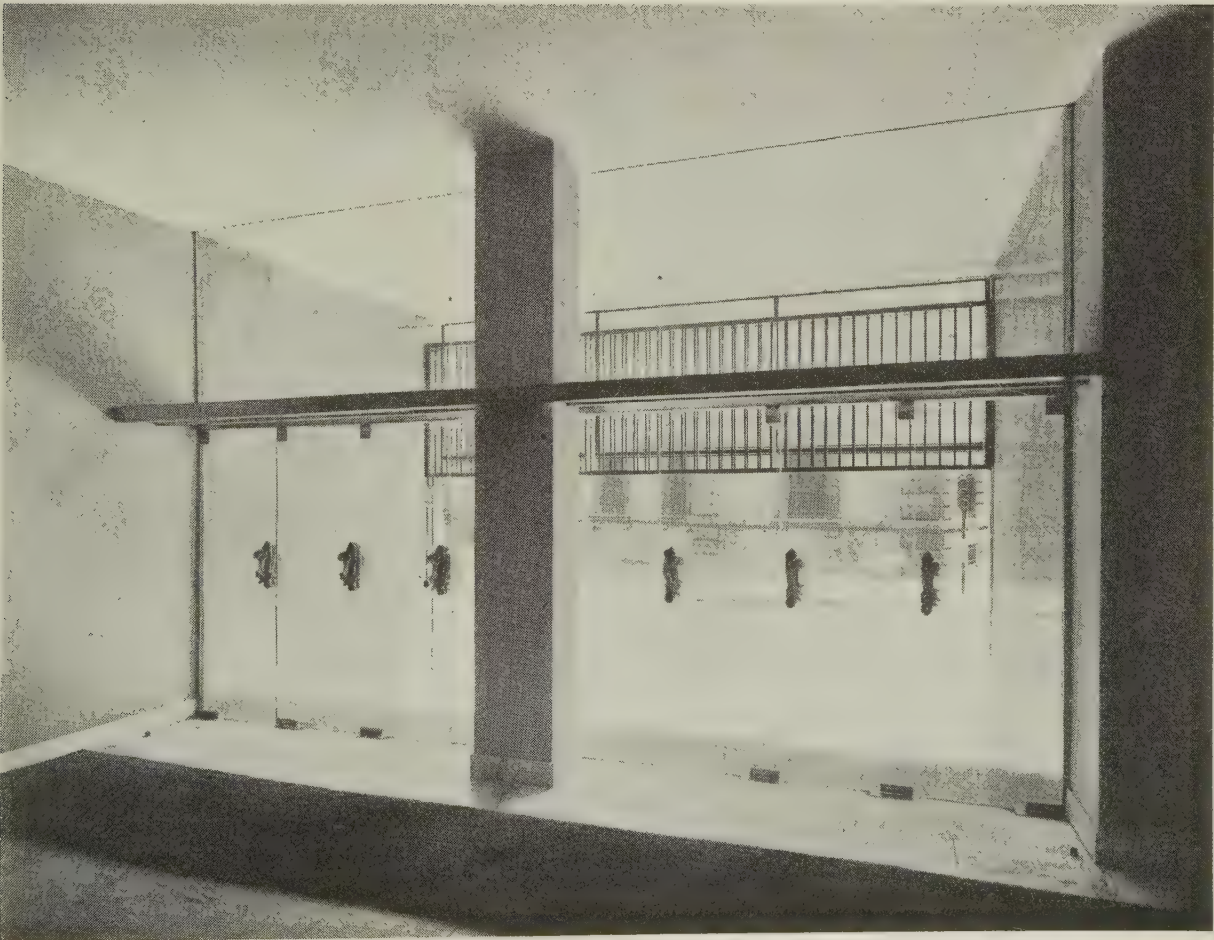

Entréplan.

Kontorsinteriörer.

Huvudentrén med dörrar av spegelglas.

BUTIKSINREDNINGAR

DK 659.157:725.21(45)

Samtidigt som det italienska byggnadsväsendet under den närmaste tiden efter kriget hade att kämpa med stora svårigheter, huvudsakligen beroende på material- och kapitalbrist, gick inredningsarkitekturen kraftigt framåt.

En karakteristisk företeelse från denna period var den snabba tillväxten av antalet nya eller ombyggda butiker i alla städer. Dessa butiker ha planerats i modern anda med rationella planer. Att detta kunde ske samtidigt med byggnadskrisen förklaras lätt av de stora vinster affärsmännen kunde räkna in vid krigets slut. Ett flertal småkapital togos i anspråk för att åstadkomma estetiska och praktiska förbättringar på butiker, varvid man framför allt drog nytta av sådant material, som lätt kunde anskaffas på den inhemska marknaden. Många arkitekter ägnade sig åt denna verksamhet. Den höga standarden på de flesta av dessa arbeten visar, att inte ens de dugligaste och kunnigaste arkitekterna tvekade att inför ett stopp i byggnadsverksamheten åtaga sig inredningsarbeten. Det stora intresse för inredningar, som både yngre och äldre arkitekter visat har bidragit till att höja butiksinred-

ningarnas standard till en hög konstnärlig nivå. Dessutom gjorde dessa arkitekter många erfarenheter både beträffande materialens och sitt eget yrkes konstnärliga och tekniska möjligheter.

Här torde det vara på sin plats att erinra om den uppgift som på detta område fylldes av de omväxlande och rikt illustrerade arkitekturtidskrifterna. Större delen av dessa har ägnats åt att visa resultaten på inredningskonstens olika områden — såväl byggnadsdetaljer och möbler som keramik, textilier och annat konsthantverk — och dessa publikationer ha sålunda rätt avsevärt bidragit till att utforma den moderna smaken på inredningsområdet. Först och främst bör man nämna *Domus*, vars ledare och redaktör är arkitekt Gio Ponti. Denna tidskrift har ända sedan år 1928 utfört ett synnerligen effektivt upplysningsarbete, som fört allmänheten närmare arkitekterna och materialproducenterna.

Till sist skall här endast nämnas, vilken avgörande betydelse olika utställningar haft för att höja allmänhetens intresse och sprida kännedom om de många praktiska och estetiska problem, som äro förbundna med inredningskonsten. Sålunda visade redan år 1936 den sjätte Triennalen i Milano, där många nya erfarenheter på området demonstrerades, att den riktning som ännu behärskar den italienska arkitekturuppfattningen då vunnit insteg: en formgivning av klassisk enkelhet, karakteriserad av en konstruktivistisk tendens och ett grundligt materialstudium.

Ferruccio Rossetti

Körsnärssfirman Zaninis kontor.

KÖRSNÄRSFIRMAN ZANINI I MILANO

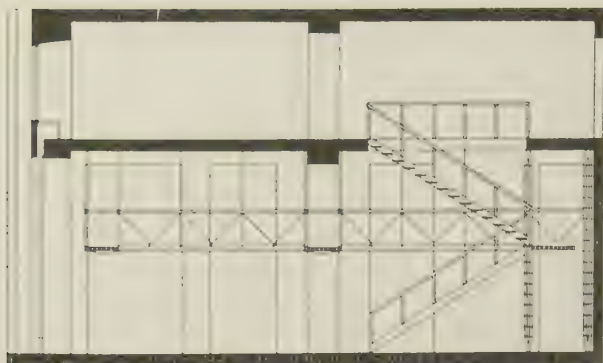
Arkitekt Franco Albini

Utformningen av lokalerna för körsnärssfirman Zanini erbjöd svårigheter, som äro karakteristiska för all affärsinredning i Italien. Butiken i fråga är inrymd i en trång och oregelbunden lokal i en gammal byggnad. Den uppdelas i tre avdelningar i fil, vilka stå i förbindelse med varandra: en mot gatan, avsedd för utställning samt mottagning av kunder och genom ett rött sidendraperi skild från den angränsande avdelningen för provning och försäljning. Denna avdelning är i sin tur genom ett draperi av svart manchestersammet skild från den tredje avdelningen, dit lager och sekundärutrymmen ha förlagts.

Både de fasta och rörliga stommarna för vitriner, montage m. m. bestå av vitlackerade järnrör. Väggarne äro målade ljusgrå, golvet är utfört i ask.

Butiksinteriör från körsnärsmannen Zanini.

Sektion genom den entresolerade butiken och kontoret.

BALDINI & CASTOLDIS BOKHANDEL

Arkitekt Franco Albini

Förlaget Baldini & Castoldis bokhandel visar en detalj, som omhuldas av de italienska arkitekterna nämligen en fritt upphängd entresol, som i detta fall dels möjliggör ett utnyttjande av hela lokalens höjd (4,90 m), dels åstadkommer en bekväm förbindelse mellan butik och kontor. Entresolen är upphängd i det övre bjälklaget med 12 mm rundjärn. Trappornas vandstycken utgörs av två 6×18 cm träbalkar, sinsemellan endast förenade av planstegen, som också äro utförda i trä. Vandstyckena äro förenade med gångbron och bjälklaget i övre våningen medelst järnbeslag. Stöden, som uppbära trappan, utgörs av två parallella 3×5 cm stolpar, vilka hållas isär genom träklotsar. Skyltningen är ordnad på en enkel, flyttbar ställning på gummihjul. Böckerna kunna placeras på denna i olika lutningar.

Flyttbar ställning för skyltning med böcker.

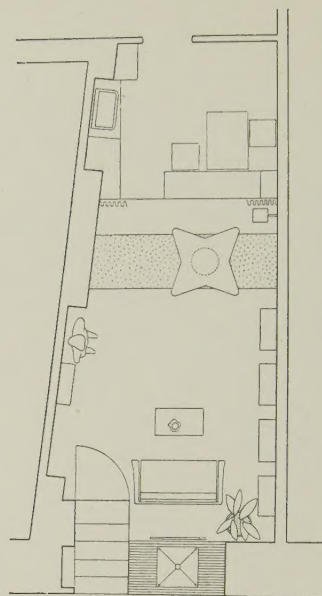

Interiör från Baldini & Castoldis bokhandel.

Entré.

Plan.

PARFYMBUTIKEN »ORCHIDEA» I MILANO

Arkitekt Giulio Minoletti

I denna parfymbutik lägger man märke till en raffinerad användning av olika material. Mot entréns trappsteg av polerad marmor stå skivor av obehandlad marmor, som bilda en infattning till skyltfönstrets ytor av spegelglas. Glasen äro vid hörnet ställda stumt mot varandra utan någon som helst förening genom metallister el. dyl. På samma sätt äro alla montrarna i butiken utförda. Skyltfönstrets inredning utgöres av ett metallrör, som löper genom fyra skivor av stötsäkert glas, upphängda på röret medelst ståltråd. Skiljeväggen mellan själva butiken och lagret består av några draperier och en skåpvägg av svart päronträ, i vilken sitta upplysta montror.

Detalj från butiken med utställningsbord.

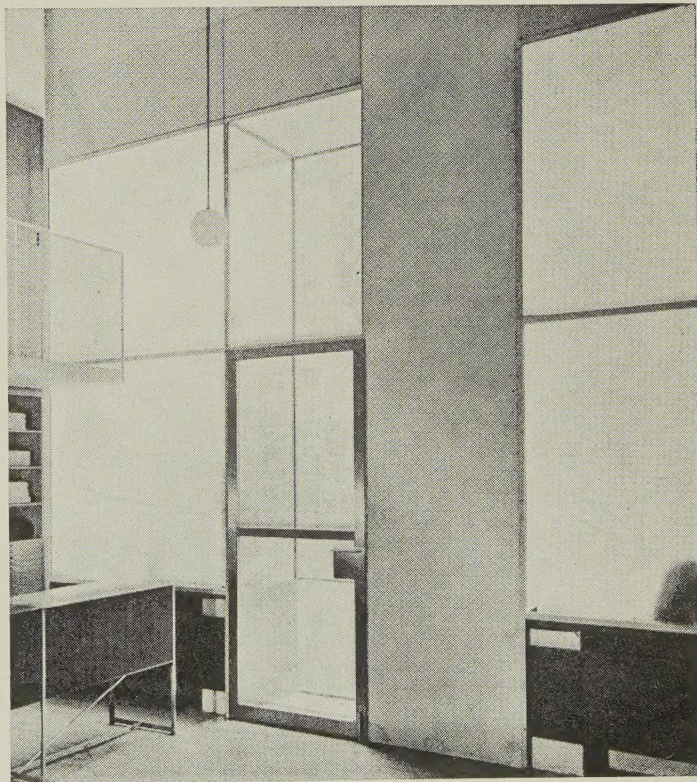
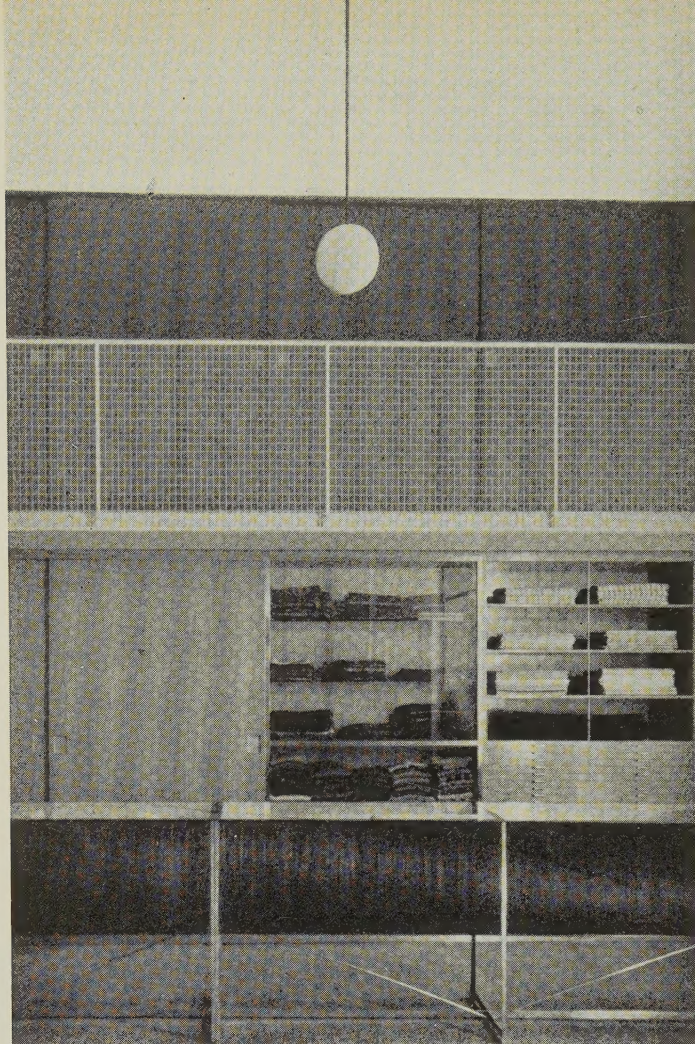
HERREKIPERINGEN »VEZZANI» I MILANO

Arkitekter A. Asnago och Vender

Försäljningsdiskar i valnöt, entresol med räcke av vitlackerat järn.

Butiksfasad i rostfritt stål och glas.

Entrén sedd från butiken.

FYRA ITALIENSKA STOLAR

Ovan t. v. Stol av arkitekten Paolo Chessa
t. h. Stol av arkitekten Carlo Mollino utförd
i böjt trä.

Nedan. Två stolar av arkitekten Carlo de Carli.
De är utförda i hopfögbara delar av stansad
plåt.

